ЫНТЫМАК

Кыргыз Республикасынын уйгурларынын "Иттипак" уюмунун коомдук - саясий гезити

Газета издается с марта 1994 года

Общественно - политическая газета Общества уйгуров "Иттипак" Кыргызской Республики

Иттипак

ئىتتىپاق

كۈچ بىرلىكتە، ئىش ئۆملۈكتە

Сила - в единстве, успех дела - в сплоченности

قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى «ئىتتىپاق» جەمىيىتىنىڭ ئاممىۋي - سىياسىي گېزىتى

№6 (194), июнь, 2011 г.

2011 - يىلى ،ئىيۇن، 6 - سان (194)

Сегодня в номере:

Личность планетарного масштаба стр.4

بىزگە قانداق دادىلار كېرەك؟ 11 - بەت

Жутқа шундақ жигитләр керәк 14 - бәт

Благополучие государства через консолидацию общества

18 июня текущего года в Национальной филармонии имени Т. Сатылганова состоялся внеочередной VII – Курултай Ассамблеи народа Кыргызстана (АНК). В нем принимали участие более 800 делегатов из всех регионов республики, в том числе представители организаций и диаспор, а также члены правительства, органов местной власти и депутаты парламента. После торжественного открытия Курултая и исполнения гимна Кыргызской Республики с речью выступила Президент Кыргызской Республики Роза Отунбаева.

«Если Кыргызстан будет строить мононациональное государство, то от этого он только обеднеет», - заявила она в своем выступлении.

По ее словам, Кыргызстан должен определиться и по какому пути ему двигаться. «Если мы строим мононациональное государство, тогда должны это открыто признать и пойти на изменение законов. Тогда автоматически часть общества становится привилегированной и встанет вопрос о статусе этнических меньшинств и определении их прав и обязанностей. Главное сегодня - понять, что этническое многообразие - это достояние Кыргызстана, которое надо развивать», - сказала Роза Отунбаева.

«Надо коренным образом реформировать языковой компонент нашего образования. Дети всех национальностей после начальной школы должны владеть кыргызским языком. Мы должны поставить себе задачу не сегодня, конечно, и не завтра, но через необходимое для подготовки время - нам нужно его определить – перевести все государственное начальное образование на кыргызский язык. Овладения госязыком должно быть стимулом, определяющим личную конкурентоспособность, активное участие граждан в общественно – политической жизни» - отметила Роза Отунбаева.

«Народ Кыргызстана ознакомится с итогами работы депутатской комиссии по расследованию июньских событий 2010 года», - заявил участникам Курултая спикер Жогорку Кенеша Ахматбек Келдибеков.

По его словам, расследование немного затянулось, но результаты будут опубликованы в ближайшие дни и переданы для ознакомления народу. «Я думаю, и сам Курултай даст оценку этим трагическим событиям», - сказал Ахматбек Келдибеков.

«Самое главное сегодня – это стабильность и мир в стране, иначе мы не сможем поднять уровень жизни наших граждан», - заключил он в своем выступлении.

В своих выступлениях председатели культурных центров АНК отметили, что основными приоритетами в стратегии деятельности АНК являются сохранение языка и культуры этнических меньшинств, проблема изучения государственного языка, межэтническое сотрудничество молодежи, межэтническое доверие и согласие, культурная политика, направленная на национальные интересы Кыргызстана и построение сильного независимого государства.

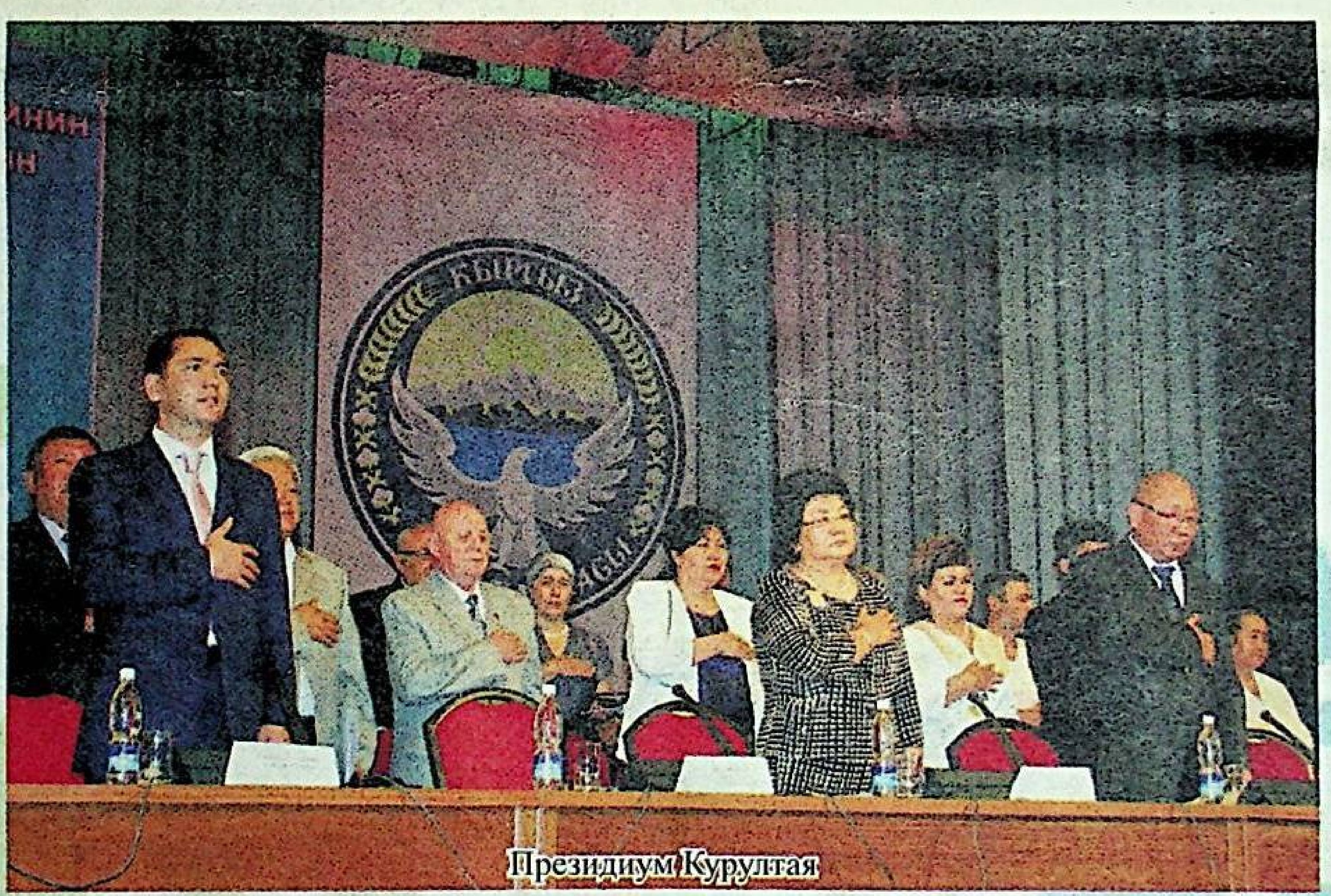

Президиум Курултая

После выступлений делегатов Курултая и представителей культурных центров АНК были приняты Проект Устава АНК и «Концепция этнической политики и консолидации общества Кыргызской Республики и план действий до 2015 года».

Также делегаты Курултая единогласно утвердили состав членов Совета, состоящий из 65 человек, и состав ревизионной комиссии, состоящей из 5 человек, Ассамблеи народа Кыргызстана. Председателем совета АНК избран 70-летний директор Института химии и химических технологий Национальной академии наук Бектемир Мурзубраимов.

В завершении своей работы участники VII Курултая приняли текст обращения народа Кыргызстана. В заключении работы Курултая состоялся концерт детских коллективов общественных объединений АНК.

Акбаржан Баудунов

دۆلەتنىڭ تەرەققىياتى جەمىيەتنىڭ ئىناقلىقىغا باغلىق

مۇشۇ يىلنىڭ 18 - ئىيۇن كۈنى توقتوغۇل ساتىلغانوۋ نامىدىكى مىللىي فىلارمونىيەسىدە قىرغىزستان خەلق ئاسسامبلېيەسىنىڭ نۆۋەتسىز VII - قۇرۇلتىيى بولۇپ ئۆتتى. بۇ قۇرۇلتايغا رېسپۇبلىكىنىڭ بارلىق رېگىئونلىرىدىن، شۇلارنىڭ ئىچىدە ھەر خىل تەشكىلاتلارنىڭ، ئاسسامبلېيە تەركىۋىدىكى مىللەتلەر مەدەنىيەت مەركەزلىرىنىڭ، ھۆكۈمەت ئەزالىرى، يەرلىك ھۆكۈمەت ئورگانلىرىنىڭ ۋە ژۇقارقى كېڭەشنىڭ دېپۇتاتلىرى بولۇپ، 800دىن ئوشۇق ۋەكىللەر قاتناشتى.

قۇرۇلتاينىڭ تەنتەنىلىك ئېچىلىشىدىن ۋە قىرغىز رېسپۇبلىكىسىنىڭ دۆلەت گىمنى ئورۇنلانغاندىن كېيىن قىرغىز جۇمھۇرىيىتىنىڭ پرېزىدېنتى روزا ئوتۇنباييېۋا دوكلاد بىلەن سۆزگە چىقتى. «ئەگەر قىرغىزستان بىر مىللەتلىك دۆلەتنى قۇرۇۋدىغان بولسا، ئۇ چاغدا ئۇ كەمبەغەللىشىپ كېتىدۇ»، دېدى ئۇ ئۆزىنىڭ سۆزىدە. ئۇنىڭ سۆزى بويىچە، قىرغىزستان قايسى يول بىلەن مېڭىشنى تاللاپ ئېلىشى كېرەك؟ «ئەگەر قىرغىزستان بىر مىللەتلىك دۆلەتنى قۇرماقچى بولسا، ئۇ چاغدا شۇنى ئوچۇق ئېتىش كېرەككى، بىز ھازىرقى قانۇنلارنى ئۆزگەرتىشىمىز لازىم. بۇ ئۆزگەرتىشنىڭ نەتىجىسىدە جەمىيەتنىڭ بىرقىسمى ھەممىدىن ئۈستىن بولۇپ، باشقا ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ ھوقۇقلىرى ۋە مەجبۇرىيەتلىرى مەسىلىسى كېلىپ چىقىدۇ. بۈگۈنكى كۈننىڭ ئەڭ ئاساسىي - بۇ مىللەتلەرنىڭ ھەرخىللىغىنى چۈشىنىش، - بۇ قىرغىزستاننىڭ بايلىغى ۋە بۇ بايلىقنى بىز تېخىمۇ رېۋاجلاندۇرۇشىمىز كېرەك» دېدى روزا ئوتۇنباييېۋا.

«بىز تۈپ يىلتىزىمىز بىلەن بىلىملىرىمىزدىكى تىل مەسىلىسىنى قەتئىي ئۆزگەرتىشىمىز كېرەك. باشلانغۇچ مەكتەپلەرنى پۈتەرگەن ئوقۇغۇچىلار قىرغىز تىلىنى مۇكەممەل بىلىشلىرى لازىم. بىز بۇنىڭدا ئەمەس، ئەتە ئەمەس، ئامما مەلۇم ۋاقىت ئارىلىغىدا دۆلەتتىكى باشلانغۇچ مەكتەپلەردە ئوقۇتۇشنى قىرغىز تىلىدا بولۇشقا قويۇشىمىز كېرەك. دۆلەت تىلىنى بىلىش - گراژدانلارنىڭ ئىجتىمائىي - سىياسىي ساھالاردىكى ئاكتىپلىغىنى ئاشۇرىدۇ»، - دەپ تەكىتلىدى پرېزىدېنت روزا ئوتۇنباييېۋا.

«2010 - يىلنىڭ ئىيۇن ۋەقەلىرىنى تەكشۈرۈش ئىشلىرى بويىچە دېپۇتاتلار كومىسسىيەسىنىڭ نەتىجىسى قىرغىزستان خەلقى چۈشىنىپ چىقىدۇ»، - دېدى ژوگارقۇ كېڭەشنىڭ رەئىسى ئاخمەتبېك كېلدىبېكوۋ. ئۇنىڭ سۆزى بويىچە، تەكشۈرۈش ئىشى سەل سوزۇلۇپ قالدى. ئامما، ئۇنىڭ نەتىجىلىرى يېقىنقى كۈنلەردە مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنىپ، خەلققە تونۇشتۇرۇلىدۇ. «مەن ئويلايمەنكى، قۇرۇلتاي مۇشۇ پاجىئەلىك ۋەقەلەرگە ئۆزىنىڭ باھاسىنى بېرىدۇ»، - دېدى ئاخمەتبېك كېلدىبېكوۋ. بۈگۈنكى كۈندىكى ئەڭ ئاساسىي مەسىلە - بۇ مەملىكەتتىكى تىنچلىق ۋە تۇراقلىق مەسىلىسى. «بۇنىڭسىز بىز گراژدانلارنىڭ تۇرمۇش دەرىجىسىنى كۆتۈرەلمەيمىز»، - دەپ سۆزىنى توگەتتى پارلامېنتنىڭ رەئىسى.

سۆزگە چىققان قىرغىزستان خەلق ئاسسامبلېيەسى تەركىۋىدىكى مەدەنىيەت مەركەزلىرىنىڭ رەئىسلىرى ئۆزلىرىنىڭ دوكلادلىرىدا قىرغىزستان خەلق ئاسسامبلېيەسىنىڭ پائالىيىتىنىڭ ئاساسىي ئالدىنقى ستراتېگىيەلىرى، ئازسانلىق مىللەتلەرنىڭ تىلىنى - مەدەنىيىتىنى ساقلاپ قېلىش، دۆلەت تىلىنى ئۆگىنىش، ئاز سانلىق مىللەتلەر ياشلىرىنىڭ ئالاقىلىرىنى، خەلقلەر ئارىسىدىكى بىر - بىرىنى چۈشىنىش ۋە ئىشىنىش مەسىلىلىرى ئۈستىدە توختالدى.

قۇرۇلتاي دېلېگاتلىرى سۆزلەپ بولغاندىن كېيىن قىرغىزستان خەلقى ئاسسامبلېيەسىنىڭ ئۇستاۋىنىڭ لايىھەسىنى ۋە 2015 - يىلغا مولجەرلەنگەن قىرغىز جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئېتنىكىلىق سىياسىتىنىڭ ۋە جامائەتچىلىكنى بىرلەشتۈرۈش كونسېپسىيەسىنى قوبۇل قىلدى.

قۇرۇلتاي دېلېگاتلىرى بىر ئاۋازدىن قىرغىزستان خەلقى ئاسسامبلېيەسىنىڭ كېڭەشى ئەزالىرىنى (65 ئادەمدىن ئىبارەت) ۋە تەپتىش كومىسسىيەسىنى (5 ئادەمدىن ئىبارەت) تەستىقلىدى. قىرغىزستان خەلق ئاسسامبلېيەسىنىڭ رەئىسلىگىگە مىللىي ئاكادېمىيەنىڭ خىمىيە ۋە خىمىيەلىك تېخنولوگىيە ئىنستىتۇتىنىڭ مۇدىرى 70 ياشلىق بېكتېمىر مۇرزۇبرائىموۋ سايلاندى.

VII - قۇرۇلتاينىڭ قاتناشقۇچىلىرى يىغىننىڭ ئاخىرىدا قىرغىزستان خەلقىگە قارىتا يېزىلغان مۇراجىئەتنامىنى قوبۇل قىلدى. قۇرۇلتاي قىرغىزستان خەلق ئاسسامبلېيەسى تەركىبىدىكى مەدەنىيەت مەركەزلىرى تەرىپىدىن تەييارلانغان باللار كوللېكتىپىنىڭ كونسېرتى بىلەن ئاياقلاشتى.

ئەكبەرجان باۋدۇنوۋ.

Курс на развитие полиэтнического общества

18 июня в Национальной филармонии им. Т. Сатылганова состоялся внеочередной VII – Курултай Ассамблеи народа Кыргызстана (АНК). Предлагаем вашему вниманию доклад Председателя Общества уйгуров «Иттипак» Кыргызской Республики А. Хаджиева на данном Курултае.

Уважаемый Президент КР, уважаемый спикер ЖК КР,

Уважаемые гости и делегаты VII-Курултая Ассамблеи народа Кыргызстана.

Актуальность сегодняшнего внеочередного VII-Курултай АНК безусловно значимое мероприятие в свете реалии времени и происходящих событий.

Позвольте выразить благодарность Совету Ассамблеи народа Кыргызстана за возможность участвовать в обсуждении «Концепции этнической политики и консолидации общества КР». Данная концепция является своевременным и стратегически важным документом в консолидации поликультурного и многоязычного общества. Данный документ охватил все области жизни и деятельности этнических сообществ: образование, СМИ и культуру, участие в политической, экономической и общественной жизни, представительство в государственных органах власти.

Поставленные цели и основные задачи этнической политики соответствует потребностям и нуждам этнических сообществ, таким как усиление и развитие потенциала, расширение участия во всех сферах жизни, сохранение и развитие культуры и языка, интегрирование принципов поликультурности, стабилизация и формирование межэтнических отношений.

Отрадно, что в разработанном плане действий по реализации данной концепции обозначены стратегические цели, ожидаемые результаты и уровни ответственности. Полагаем, что это позволит эффективно в намеченные сроки 2011-2015 достичь поставленные цели.

Рассмотрев представленную Концепцию Общественное объединение «Иттипак» предлагает рассмотреть следующие дополнения и внести в Концепцию:

- по языковой политике: необходимо прописать в концепции механизмы изучения и овладения государственным языком этническими группами.

- по управлению межэтническими отношениями на уровне местных сообществ: необходимо развивать институт медиации и способствовать созданию и развитию групп медиаторов в местных сообществах. Опыт и практика стабилизации постконфликтной ситуации прошлого года показывает, что этот механизм является действенным.

Формирование гражданского единства, развитие полиэтнического общества является общегосударственным делом.

Мы готовы принять самое активное участие и внести свой достойный вклад в реализации данной Концепции и плана действия по консолидации общеста в Кыргызской Республике .

Уважаемые соотечественники! Кыргызстан - наша Родина. Сохранения в ней стабильности и единства - обязанность каждого из нас. Как сказала наш Президент: «Давайте все нации и народности вместе с кыргызским народом возьмемся за руки и сохраним стабильность в нашей стране и укрепим наше единство».

Спасибо за внимание.

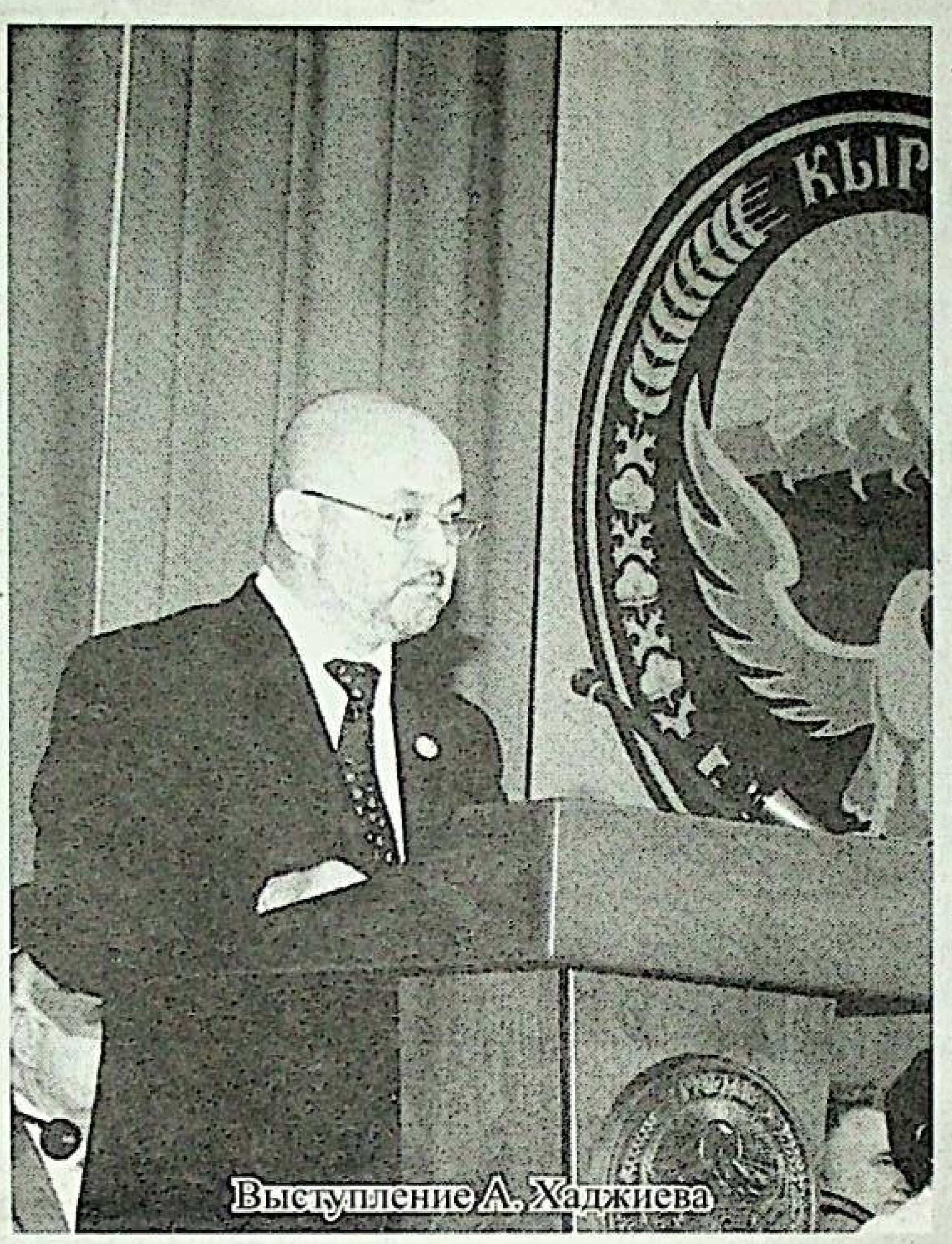

Выступление А. Хаджиева

كۆپ مىللەتلىك جەمىيەت يولى بىلەن

موشۇ يىلىنىڭ 18 - ئىيۇن كۈنى ت. ساتىلغانوۋ نامىدىكى مىللىي فىلارمونىيەدە قىرغىزستان خەلق ئاسسامبلېيەسىنىڭ نۆۋەتسىز VII - قۇرۇلتىيى بولۇپ ئۆتتى. موشۇ قۇرۇلتايغا قاتناشقان قىرغىزستان ئۇيغۇرلىرى «ئىتتىپاق» جەمىيىتىنىڭ رەئىسى ئارتىق ھاجىيېۋنىڭ دوكلادىنى دىققىتىڭلارغا ھاۋالە قىلىۋاتىمىز.

هۆرمەتلىك پرېزىدېنت، هۆرمەتلىك يۇقارقى كېڭەشنىڭ رەئىسى، هۆرمەتلىك پرېزىدىئوم، قىرغىزستان خەلق ئاسسامبلېيەسى VII - قۇرۇلتىيىنىڭ ۋەكىللىرى ۋە هۆرمەتلىك مېھمانلار!

بۈگۈنكى ئۆتۈۋاتقان يىغىننىڭ ئاكتۇئاللىغى تالاشسىز. قىرغىزستان خەلق ئاسسامبلېيەسىنىڭ نۆۋەتسىز VII - قۇرۇلتىيى هازىرقى پەيتتىكى بولۇۋاتقان ۋەقەلەر ئۈستىدىكى مۇھىم بىر مەسىلە بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

قىرغىزستان خەلقلىرى ئاسسامبلېيەسىنىڭ كېڭىشى قىرغىز جۇمھۇرىيىتى ئېتنىكلىق سىياستى يەنە جەمىيەتنىڭ ئىناقلىغى كونسېپسىيەسىنى ئىشلەپ چىقىشقا قاتنىشىش مۇمكىنچىلىگىنى بەرگەنلىگىلار ئۈچۈن ئۆزەمنىڭ مىننەتدارلىغىمنى بىلدۈرۈشكە رۇخسەت قىلىڭلار.

بۇ كونسېپسىيەنىڭ قىرغىزستاننىڭ سىياسىي، مەدەنىي يەنە كۆپ تىللىق جەمىيىتىنىڭ ئىناقلىغى ئۈچۈن ئۆز ۋاقتىدا ئىشلەنگەن ستراتېگىيەلىك ھۆججەت بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ئاتالغان ھۆججەت ئېتنىكلىق جەمىيەتلەشتۈرۈشنىڭ؛ تۇرمۇش هاياتىنىڭ بارلىق ساھالىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان. ئۇ بولسا، بىلىم بېرىش، مەدەنىيەت، سىياسەت، ئىقتىسات يەنە جەمىيەتلىك تۇرمۇشقا قاتنىشىپ، دۆلەتلىك باشقۇرۇش ئورگانلىرىنىڭ نورمال رەھبەرلىك قىلىشىغا مۇمكىنچىلىك بېرىدۇ. ئېتنىكلىق سىياسەتنىڭ ئالدىغا قويغان مەقسەتلىرى يەنە ئاساسىي ۋەزىپىلىرى ئېتنىكلىق جەمىيەتلەشتۈرۈش كېرەكلىكلىرىگە يەنە مۇختاژلىقلىرىغا جاۋاپ بېرىدۇ. ئۇلار تۆۋەندىكىچە: مۇمكىنچىلىكلەرنى كۈچەيتىش يەنە تەرەققىي قىلدۇرۇش، تۇرمۇش هاياتىنىڭ بارلىق تارماقلىرىغا قاتنىشىشنى كېڭەيتىش، مەدەنىيەت يەنە تىلنى ساقلاپ قىلىش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇش، سىياسىي، مەدەنىيەت پرىنسىپلىرىنى ئىنتېگراتسىيەلەش، مىللەتلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇئامىلىلەرنى تۇراقلاشتۇرۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

بىزنى خوشال قىلغان نەرسە، موشۇ ئاتالغان كونسېپسىيەنى ئىشقا ئاشۇرۇش بويىچە ئىشلەپ چىققان ھەرىكەت پىلانىدا ستراتېگىيەلىك مەقسەتلەر يەنە ئالدىمىزدىكى جاۋاپكەرچىلىكنىڭ نەتىجىلىرى بىلەن دەرىجىسى بەلگۈلەنگەن.

بىز 2011 - 2015 يىللارغا بەلگۈلەنگەن ئالدىمىزغا قويۇلغان مەقسەتلەرگە يېتىش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىمىز.

كۆرستىلگەن كونسېپسىيەنى قاراپ چىقىپ «ئىتتىپاق» جەمىيىتى تۆۋەندىكىدەك پىكىرلەرنى كونسېپسىيەگە كىرگۈزىشنى يەنى قاراپ چىقىشنى سۇنۇش قىلىدۇ.

1 - تىل سىياستى بويىچە؛ ئېتنىكلىق توپلار تەرىپىدىن مەملىكەتلىك تىلنى ئوقۇتۇش يەنە بىلىش مېخانىزىملىرىنى كونسېپسىيەگە كىرگۈزۈش زۆرۈر.

2 - يەرلىك جەمىيەتلەرنىڭ سۈپىتىنى ژۇقۇر دەرىجىدىكى ئېتنىكلىق مۇئامىلىلەرنى باشقۇرۇش بويىچە: مېدىئاتسىيە ئىنستىتۇتلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش، يەرلىك جەمىيەتلەردە مېدىئاتورلار توپلىرىنى تۈزۈشكە يەنە تەرەققىي قىلدۇرۇشقا ياردەم بېرىشلىرى كېرەك. بولتۇرقى ئۆرۈش - جېدەللەردىن كېيىن تۇراقلاشتۇرۇش تەجرىبىسىنى كۆرسەتكەندەك يەنە بۇ مېخانىزمنى تېزلىتىش كېرەكلىكىنى ۋاقىت ئۆزى ئىسپاتلىدى.

گراژدانلار بىرلەشملەرنى تۈزۈش، سىياسىي ئېتنىكلىق جەمىيەتنىڭ تەرەققىياتى - بۇ مەملىكەتلىك ئىش بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

بىز كونسېپسىيەنىڭ يەنە ھەرىكەت پىلانىنىڭ ئىشقا ئاشۇرۇلىشىغا ئۆزىمىزنىڭ سالمىغىمىزنى قوشۇشقا ھەر دايىم تەييارمىز.

ھۆرمەتلىك ۋەتەنداشلار! قىرغىزستانىمىز بىر. قىرغىزستانىمىزدا ئىتتىپاقلىقنى، تىنچلىقنى بىرلىكتە ساقلاپ قېلىش بىزنىڭ قولىمىزدا. بىزنىڭ پرېزىدېنتىمىز ئېيتقاندەك، قىرغىزستاندا ياشاۋاتقان ھەر بىر مىللەتلەر قىرغىز خەلقى بىلەن قول تۇتۇشۇپ شۇ تىنچلىقنى، ئىتتىپاقلىقنى ساقلاپ قالايلى.

كۆڭۈل بۆلگەنلىكلار ئۈچۈن رەھمەت.

Группа участников Курултая

Иттипак
Ред. коллегия: تەھرىر ھەيئىتى
Абдурауфов Р. ر. ئابدۇرائۇفوۋ
Ибрагимов У. ئۇ. ئىبراگىموۋ
Самудинова З. ز. سامۇدىنوۋا
Турдиев О. ئو. تۇردىيېۋ
Хапизов А. ئا. ھاپىزوۋ
Хамраева Б. ب. ھەمرايېۋا
Ясынов М. م. ياسىنوۋ

Редактор: А. Баудунов
مۇھەررىر: ئە. باۋدۇن
Дизайнер-верстальщик: М. Софиева
Набор текста: С. Исраилова

Материалы, опубликованные в газете, являются собственностью редакции. Письма, рукописи не рецензируются и не возвращаются. Авторы опубликованных материалов несут ответственность за подбор и точность приведенных фактов. Редакция может публиковать статьи в порядке обсуждения, не разделяя точку зрения автора. Отвественность за содержание статей и рекламы редакция не несет.

گېزىتىمىز سەھىپىلىرىدىكى ماتېرىياللارنىڭ جاۋاپكەرلىكى مۇئەللىپ ئۈستىدە.

Учредитель: Общество уйгуров «Иттипак» Кыргызской Республики
ساھىبى: «ئىتتىپاق» جەمىيىتى

Свидетельство о перерегистрации 682, серия ГРП, номер 001734 Министерство юстиции КР

Отпечатано в типографии «Центр поддержки СМИ». Заказ №1783, тираж 5500

г. Бишкек, АНК, Дом Дружбы, ул. Пушкина, 78
инд. :720040
e-mail: ittipak@yahoo.com
www.ittipak.biz
Тел.: 62-04-50
66-40-04

РУБИН

– фактор успешности предпринимательского дела

По мере становления и развития демократических процессов и гражданского общества в нашей стране растет число предпринимателей, думающих не только о своих финансовых интересах, но и об интересах общества и государства.

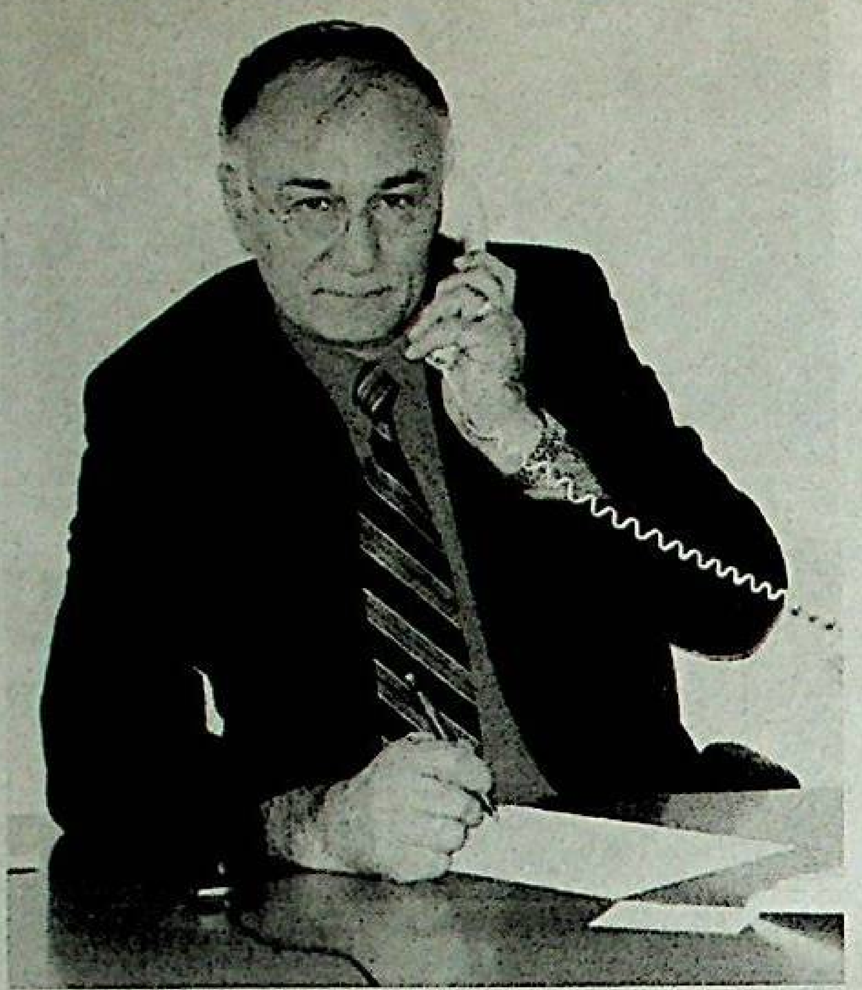

Конечной целью цивилизованного предпринимательства (а не дикого предпринимательства, действующего по системе «купи-продай») является то предпринимательство, которое руководствуется деятельностью, связанной с вложением средств в целях получения прибыли на основе сочетания личной выгоды с общественной пользой.

Одним из таких предпринимателей нового, цивилизованного предпринимательства и является Ёлвасхан Ергешевич Салой-Ахунов – Генеральный директор ОсОО «L+M», в которую входит ювелирный центр – магазин «Рубин», расположенный в центре г. Бишкек (на пересечении проспекта Чуй и улицы Советской).

Сын интернациональной семьи (отец – уйгур, мать – карачайка) Ёлвасхан Салой-Ахунов, коренной бишкекчанин, родился в 1954 году в г. Бишкек.

После окончания СШ № 12 г. Бишкек в 1971-1973 гг. служил в рядах Советской армии (служил в Морфлоте). В 1973-1978 гг. учился в Политехническом институте г. Бишкек.

После окончания учебы работал инженером-механиком в Гормолзаводе г. Бишкек. В 1995 году стал учредителем ювелирного центра – магазина «Рубин». С 1998 года является Генеральным директором новообразованного ОсОО «L+M». На сегодняшний день на данном предприятии работает более 50 человек. Кроме ювелирных изделий фирма изготавливает значки и медали высокого качества. Заказчиками значков и медалей являются Жогорку Кенеш КР., ГКНБ, таможня, МЧС, МВД, Аппарат Президента КР и другие.

Он со своей женой – Людмилой Исмаиловной совместно создали свой частный бизнес с нуля, без чьей-либо помощи.

Начиная с 2000 года и по настоящее время Ёлвасхан Салой-Ахунов активный участник выставок ювелирных изделий, проходивших в таких странах как Италия, Турция, Россия, Китай (Гонконг), Узбекистан, Казахстан и др.

В 2010 году баллотировался в Горкенеш г. Бишкек. Член Совета директоров Союза предпринимателей КР. Он инициатор и спонсор танцевального ансамбля «Куанчь» («Радость») карачаево-балкарского культурного центра Ассамблеи народа Кыргызстана (АНК). На сегодняшний день ювелирный центр – магазин «Рубин» является одним из лидеров ювелирной промышленности Кыргызстана при бессменном руководстве Ёлвасхана Ергешевича Салой-Ахунова. В прошлом, 2010 году ювелирный центр «Рубин» отметил 15-летие своего дня основания.

Внутренний интерьер магазина «Рубин» поражает посетителей своей чистотой и красивым дизайном. Витрины магазина радуют разнообразием золотых и серебряных изделий разного стиля и пробы. Здесь работают отзывчивые и знающие свою работу высококвалифицированные специалисты. Здесь помогут подобрать, подсказать и выбрать нужное вам изделие. У Ёлвасхана Ергешевича есть дружная и прекрасная семья.

Жена – Людмила Исмаиловна, директор магазина «Рубин», начинала свою трудовую деятельность в ЦУМе г. Бишкек. Дочь - Мадина в прошлом году окончила Кыргызско-Российский (Славянский) Университет им. Б. Ельцина по специальности «Менеджмент управления». Растет любимая внучка Фатима. По нашей просьбе Ёлвасхан Ергешевич ответил на ряд наших вопросов:

- Что вы, прежде всего, цените в людях?

- Преданность, образованность и искренность.

- Цель вашей жизни?

- Содействовать развитию экономики Кыргызстана, вносит свой вклад делу улучшения жизни простых кыргызстанцев и оставить хорошую память о себе.

- Ваше хобби?

- В свободное от основной работы время увлекаюсь ландшафтным дизайном, т. е. занимаюсь растениеводством и выращиванием цветов редких сортов.

- Какие у вас пожелания читателям газеты «Иттипак»?

- Желаю всем читателям газеты «Иттипак» усвоить одну вещь: нам всем Богом предназначено жить в этом, благодатном крае, называемым Кыргызстан. Давайте беречь и приумножать богатство этой земли, трудиться во благо для этой земли. Я также желаю газете «Иттипак» процветания, а ее читателям большого семейного счастья и успехов в их повседневной жизни.

В заключении данной статьи мы желаем Ёлвасхану Салой-Ахунову – Генеральному директору ОсОО «L+M» больших производственных достижений во имя развития ювелирной промышленности Кыргызской Республики и личных, семейных удач.

P.S.

Нам отрадно то, что из числа наших соотечественников есть предприниматели нового, современного направления в сфере бизнеса, такие, как Ёлвасхан Салой-Ахунов, достигшего больших высот в сфере бизнеса в области ювелирной промышленности нашей Республики. Мы гордимся тем, что среди нас есть такие креативные люди, как Ёлвасхан Салой-Ахунов, вносящий свой достойный вклад делу развития экономического потенциала нашего государства.

«Арзу» - мечта гурманов

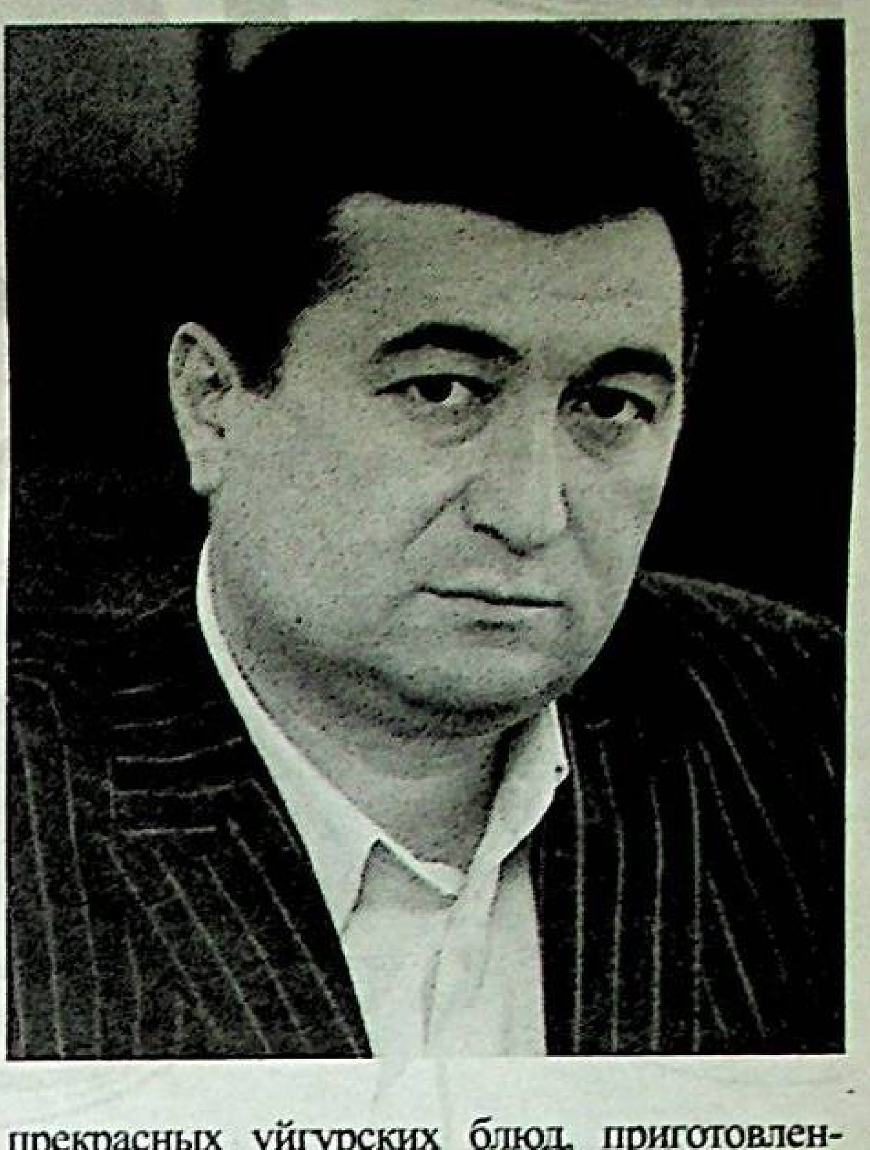

Немного есть на свете народов, которые могут гордиться своим блестящим искусством танца, музыки, пения, славной истории, многовековой культурой и своей неповторимой кулинарией. Одним из таких народов и являются уйгуры. Здесь мы хотим остановиться на кулинарном искусстве нашего народа. Испокон веков наши предки наряду с согдийцами играли важную роль на Великом Шелковом пути в эпоху Средневековья. Наряду с шелком в таких городах как Турфан, Куча, Хотан, Яркенд, Кашгар, Баласагун, Узген, Самарканд и в других городах Центральной Азии высоко ценились и кулинарное искусство уйгуров. В наши дни традиции славного искусства кулинарии продолжают потомки наших предков – мастера – повара нашей уйгурской национальной кухни. С установлением рыночных отношений в нашей Республике открылись широкие возможности для развития частного предпринимательства в сфере обслуживания и сервиса. На данный момент, как и раньше, нам трудно представить наш город Бишкек без уйгурских национальных кафе и ресторанов. Здесь мы хотим отметить уйгурское национальное кафе с красивым названием «Арзу» - «Мечта». На сегодняшний день учредителем сетей кафе и ресторанов «Арзу» является Нурдинов Шаукет Абдулгазисович. Он – коренной бишкекчанин. Родился в 1969 году. Окончив СШ № 52 города Бишкек, в 1988 году поступил в Политехнический институт города Фрунзе (нынешний Бишкек) и окончил его в 1993 году. По совместительству с учебой начал работать поваром в кафе «Встреча». Женат. Имеет 4-х сыновей. Сеть кафе «Арзу» одна из первых сетей с уйгурской национальной кухней, уйгурским стилем и большим ассортиментом уйгурских национальных блюд. Кафе «Арзу» начал работать с 1995 года. Головное кафе «Арзу» расположено в с. Лебединовка на трассе Бишкек – Токмак – Балыкчи. Наглядным свидетельством популярности кафе «Арзу» среди бишкекчан и жителей пригородов г. Бишкек является открытие второй сети кафе «Арзу» в центре города Бишкек (напротив Дворца спорта). В чем секрет популярности и посещаемости данного кафе? Такой вопрос может возникнуть у любого здравомыслящего человека. В последние годы у нас в г. Бишкек появилось множество кафе и столовых с разнообразной восточной и европейской кухнями. Здесь поневоле и возникает вопрос: все ли эти выше перечисленные заведения отвечают вкусовым и эстетическим требованиям любителей вкусно поесть и цивилизованно отдохнуть? К сожалению, не все эти заведения отвечают вкусовым и сервисным требованиям посетителей. Вот уже 17-й год кафе «Арзу» пользуется неизменным успехом у бишкекчан и гостей столицы. Здесь готовят вкусные национальные уйгурские блюда и здешними блюдами гурманы всегда довольны. Здесь созданы все условия для полноценного отдыха посетителей. Попадая сюда, видя официантов и официанток в ярких уйгурских национальных одеждах, ты чувствуешь запах и ауру Востока…

Журчание мини-фонтанчиков, изображение национальных орнаментов на стенах кафе - все это придает особый шик уголку уюта и тепла в многолюдном городе. Здесь проводятся свадебные и юбилейные торжества, банкеты и машрэпы уйгурской молодежи и другие мероприятия. Кто хоть один раз побывал в этом кафе, тот непременно захочет прийти сюда, чтобы отведать неповторимый вкус прекрасных уйгурских блюд, приготовленные искусными поварами этого кафе. Побывав здесь, я еще раз убедился в секрете успеха и популярности данного заведения среди посетителей и клиентов, и я не мог не задать несколько вопросов учредителю этого заведения Нурдинову Шаукету Абдулгазисовичу:

- Шаукет Абдулгазисович, какова ваша цель на сегодня?

- Цель моя состоит в том, чтобы создать как можно больше рабочих мест для наших граждан, поднять уровень жизни населения столицы и Кыргызстана.

- Чем увлекаетесь в свободное от время работы?

- Увлекаюсь бильярдом, слежу за периодической печатью, стараюсь быть в курсе всех новостей.

- Что вы хотели бы пожелать читателям газеты «Иттипак»?

- Желаю читателям газеты «Иттипак», особенно молодежи, развивать в себе качество «Патриота», честолюбивого и целеустремленного человека. Пожилым – здоровья, спокойствия и уверенности в том, что они могут опереться на сильные плечи молодых патриотов. Я также призываю уйгурских бизнесменов всех возрастов больше вносить вклад во все фонды развития уйгурского народа и уйгурской культуры в Кыргызстане.

Мы, в свою очередь пожелаем Шаукету Нурдинову больших достижений и успехов в деле расширения сетей кафе «Арзу», сплоченности возглавляемого им трудового коллектива, личного и семейного благополучия!

P.S.

Кулинария – важнейшая составная часть культуры любого народа. История кулинарного искусства уйгуров охватывает много веков. Уйгурские национальные блюда пользуются неизменным успехом не только в Центральной Азии, но и далеко за ее пределами. Мы гордимся тем, что нашу национальную кухню любят все. Кухня – это культура народа. Через нашу национальную кухню мы знакомим другие народы с нашей культурой. Когда я прохожу мимо наших кафе, таких, как «Дияр», «Аркадо» «Фаиза», «Фаризат», «Ават», «Инсар», «Мадина» и других кафе, меня наполняет гордость за наш народ, вносящий существенный вклад в общую копилку развития культуры и разнообразия кулинарного искусства Кыргызстана.

Статьи подготовил Абдрахим Хапизов

Общество уйгуров «Иттипак» КР благодарит наших славных предпринимателей Ёлвасхана Салой-Ахунова и Шаукета Нурдинова за оказываемую ими помощь ООУ «Иттипак»

Личность планетарного масштаба

Мы все сегодня в одной лодке,
А за кормой – космическая бесконечность…

Чингиз Айтматов

Жизнь и творчество выдающегося писателя современности Чингиза Айтматова – это настоящий подвиг.

Подвиг миропонимания писателя совершался на протяжении всей его жизни: тяжелые условия предвоенных, военных и послевоенных лет XX века, в годы становления его как личности. Народный писатель Киргизии, Герой Социалистического Труда, депутат Верховного Совета СССР, народный депутат Союза, член ЦК компартии Киргизии, член Президентского совета СССР, главный редактор журнала «Иностранная литература», видный дипломат.

Все эти вехи человеческой, профессиональной и творческой биографии Чингиза Торекуловича Айтматова зримо прослеживаются на стендах выставки «Жизнь и творчество Ч. Айтматова», открытие которой состоялось в Государственном историческом музее Республики и приурочено ко дню памяти писателя.

Церемония открытия выставки

Торжественная церемония открытия прошла с участием Президента страны Розы Отунбаевой. Президент в своем выступлении подчеркнула: «Горда тем, что являюсь современницей Чингиза Торекуловича.

- Только что вернулась с юбилейного саммита ШОС. Уезжала раньше, чем остальные главы государств, потому что знала: здесь состоится открытие выставки. Президенты РФ Дмитрий Медведев и Казахстана Нурсултан Назарбаев, когда узнали, почему я тороплюсь в Кыргызстан, просили передать привет родным и близким Чингиза Айтматова, всему кыргызскому народу. Он был великим, могучим человеком, живым примером синтеза Востока и Запада. Человеком с большой буквы, с мировым именем и планетарным мышлением. Айтматов – это великий новатор, который покорял народы силой и мощью своего дарования, и его появление среди небольшого кыргызского народа стало подлинным чудом, - заявила Президент.

Президент также сказала, что сегодня слово Чингиза Айтматова объединяет народ. Сейчас, когда Чингиза Торекуловича нет рядом с нами, мы, как и ранее разбросанный временем и историей народ, знаем, что его наследие продолжает объединять нас.

Президент глубоко убеждена, что все мы благодарны ему за то, что он жил в наше время, был в нашей жизни рядом с нами, и мы воочию соприкасались с его великим даром предвидения.

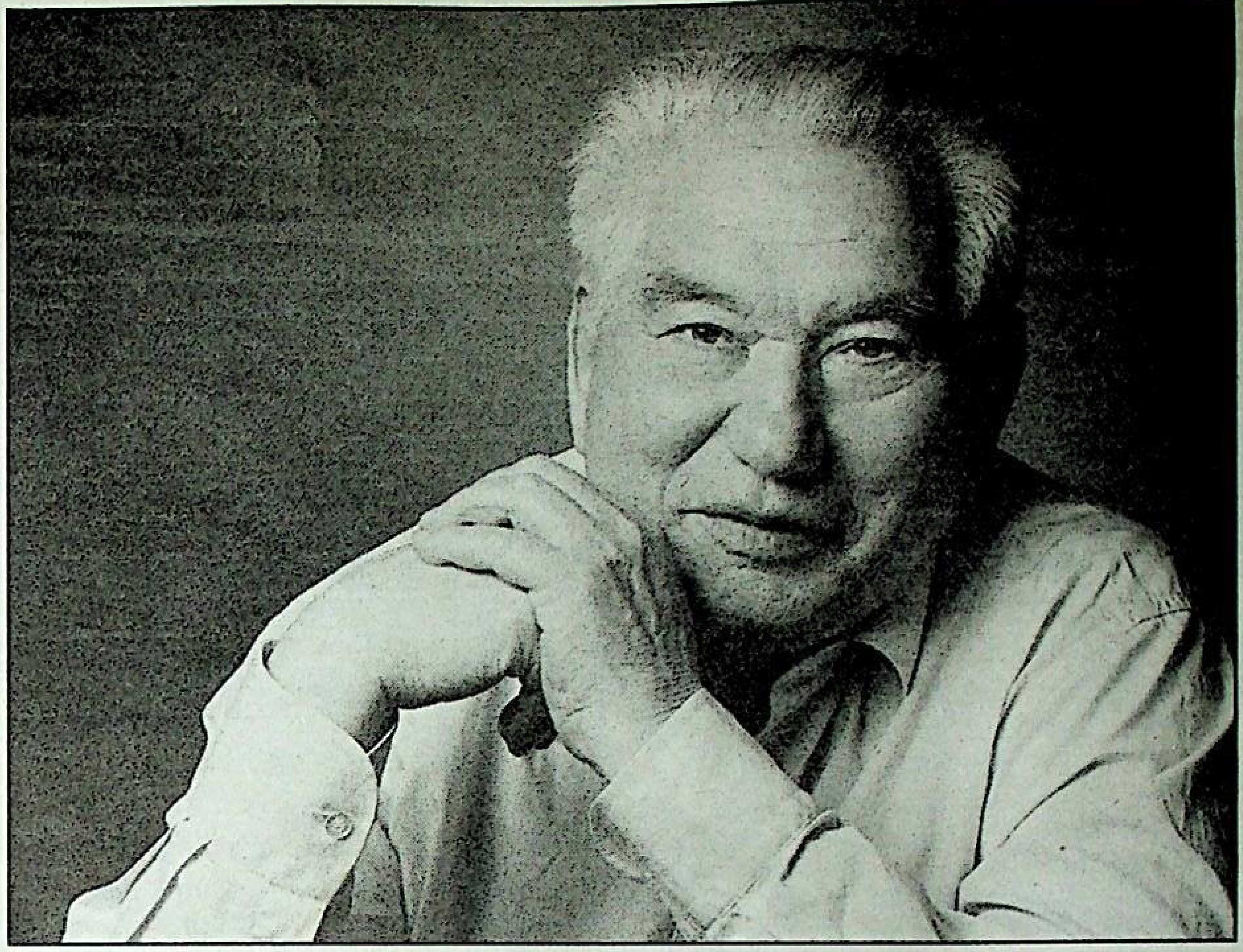

Выставка, экспозиция, которой знакомит кыргызстанцев и гостей столицы с основными этапами биографии писателя, показывает, как актуально творчество Айтматова сегодня. Собранные воедино, изданные на разных языках книги писателя, личные вещи дают возможность увидеть Чингиза Торекуловича как семьянина, дипломата и замечательную личность.

В экспозиции представлена инсталляция рабочего кабинета Чингиза Айтматова. В выставочном пространстве размещен небольшой кинозал, где устроен показ документального фильма о жизни и творчестве писателя, его видеоинтервью.

Пройдут века, и славное имя Айтматова воссияет еще ярче. С нами всегда останутся произведения Чингиза Айтматова, насыщенные необыкновенной человеческой мудростью, бессмертными заветами любить и родную землю, заботиться о своем народе, помнить о нашей славной истории.

Рабагуль Магаметова,
зав. научно – экспозиционным
отделом ГИМ КР

За единство и согласие в Кыргызстане

Рабочий момент встречи

4 и 5 июня 2011 года в СШ №3 с. Ново-Покровка Ысык-Атинского района Чуйской области и в мкр. Аламедин-1 г. Бишкек состоялись встречи руководства Общества уйгуров «Иттипак» КР с активистами и представителями уйгурской общественности сс. Ново-Покровка, Лебединовка, Ала-Тоо, Кок-Жар, Комсомольское и г. Бишкек. Эти встречи организовало Общество уйгуров «Иттипак» во главе с его Председателем Артыком Хаджиевым, приуроченной к годовщине трагических событий на юге нашей Республики.

Эта встреча прошла с участием представителей силовых структур МВД КР., Службы национальной безопасности КР., общественных и молодежных организаций и движений, Муфтията и инициативной группа «Караван мира и согласия» во главе с известной правозащитницей Токтайым Уметалиевой и депутата ЖК Турсунтая Салимова.

Целью этих встреч было недопущение повторения прошлогодней трагедии на юге нашей Республики, укрепления межэтнических отношений и упреждения межэтнических конфликтов на местах. Лидер Общества «Иттипак» А. Хаджиев, остановившись на целях и задачах этих встреч, попросил участников собрания высказать свои мнения и предложения относительно вопросов межнациональных отношений.

Азиз Долосбаев, подполковник, начальник 10-отделения Главного управления МВД КР, и Бакыт Какешов, заместитель начальника отделения Центрального аппарата ГКНБ КР в своих выступлениях обратились к участникам собрания быть бдительными и не поддаваться провокациям экстремистских сил и в случае опасности звонить по телефону доверия силовых структур. Он зачитал Постановление Временного Правительства от 7 мая 2010 года « О мерах по предупреждению незаконного оборота оружия, боеприпасов, взрывчатых веществ и взрывных устройств», и обратился к участникам встречи с настоятельной просьбы провести широкую разъяснительную работу среди населения о необходимости добровольной сдачи оружия, боеприпасов, взрывчатых веществ и взрывных устройств, о порядке их приема территориальными органами внутренних дел, в том числе о действиях граждан при обнаружении неразорвавшихся боеприпасов, взрывчатых веществ и взрывных устройств.

Правозащитница, лидер политической партии «Жашасын Кыргызстан» Токтайым Уметалиева ознакомила участников собрания с целями и задачами акции «Караван мира и согласия», направленные на укрепления межэтнического согласия и предотвращения межэтнических конфликтов. Акции инициативной группы «Караван мира и согласия» проходят и будут проходить в масштабе всей республики.

Выступившие представители уйгурской общественности искренно поблагодарили Общество «Иттипак» за организацию этих встреч, инициативную группу «Караван мира и согласия», представителей силовых структур МВД и ГКНБ КР., имама мечети «Мадина» и других представителей общественных и молодежных движений.

В завершении этих встреч члены инициативной группы «Караван мира и согласия», представители силовых структур МВД и ГКНБ КР ответили на ряд вопросов представителей уйгурской общественности. Председатель общества уйгуров «Иттипак», инициатор и организатор этих встреч А. Хаджиев поблагодарил участников собраний за их активное участие в этих мероприятиях. В завершении встречи он призвал собравшихся представителей уйгурской общественности быть бдительными и не поддаваться провокациям экстремистских сил и укреплять единство и дружбу с другими этническими общинами на местах, оказывать содействие правоохранительным органам и другим силовым структурам в деле изъятия и сдачи оружия, согласно Постановлению правительства о мерах по предупреждению незаконного оборота оружия.

Все встречи прошли в деловой и конструктивной обстановке, и они еще раз показали стремление простого народа рука об руку с силовыми структурами и общественными организациями добиваться стабильности и мира в нашей Республике.

Абдрахим Хапизов, политолог.

كىشىلىك ھوقۇق كېڭىشىنىڭ جەنۋەدىكى يىغىنىدا ئۇيغۇر مەسىلىسى ئوتتۇرىغا قويۇلدى

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى كىشىلىك ھوقۇق كېڭىشىنىڭ 6 ـ ئىيۇن كۈنى جەنۋەدە ئېچىلغان يىغىنىدا ئۇيغۇرلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇق ۋەزىيىتى ھەققىدە دوكلات بېرىلدى.

ب د ت كىشىلىك ھوقۇق كېڭىشىنىڭ 17 ـ نۆۋەتلىك يىغىنى شۋېتسارىيىنىڭ جەنۋە شەھىرىدە ئېچىلدى. 30 ـ مايدىن 17 ـ ئىيۇنغىچە داۋام قىلغان مەزكۇر يىغىنغا ب د ت غا ئەزا 190 دىن ئارتۇق دۆلەت شۇنداقلا ب د ت نى كۆزىتىش سالاھىيىتىگە ئېرىشكەن 200 دىن ئارتۇق كىشىلىك ھوقۇق تەشكىلاتلىرىنىڭ ۋەكىللىرى قاتناشتى.

كىشىلىك ھوقۇق كېڭىشىنىڭ يىغىنى ھەر يىلى ئۈچ قېتىم ئۆتكۈزۈلىدىغان بولۇپ، ئۇنىڭدا دۆلەتلەرنىڭ كىشىلىك ھوقۇق ۋەزىيىتى، ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ كىشىلىك ھوقۇق ئەھۋاللىرى ھەققىدە دوكلاتلار سۇنۇلىدۇ. سۇنۇلغان دوكلاتلار ئاساسىدا مۇناسىۋەتلىك قارارلار قوبۇل قىلىنىپ، كىشىلەرنىڭ ئىنسانىي ھەق ـ ھوقۇقلىرى دەپسەندىچىلىككە ئۇچراۋاتقان دۆلەتلەر ھۆكۈمەتلىرى ئۈستىدىن خەلقئارالىق بېسىم پەيدا قىلىدىغان بۇ يىغىندا، ئۇيغۇرلارنىڭ مەسىلىسىمۇ كۈن تەرتىپكە قويۇلدى.

باش شتابى گېرمانىيەدىكى دۇنيا ئۇيغۇر قۇرۇلتىيىنىڭ خادىمى يانا براندت خانىم كىشىلىك ھوقۇق كېڭىشىنىڭ 6 ـ ئىيۇن كۈندىكى يىغىنىدا ئۇيغۇرلارنىڭ مەسىلىسى ھەققىدە دوكلات بېرىپ، ئۇيغۇرلار نۆۋەتتە دۈچ كېلىۋاتقان پىكىر ئەركىنلىكىنىڭ دەپسەندە قىلىنىش ئەھۋالى ۋە تېخى يېقىندىلا قازاقىستان تەرىپىدىن خىتايغا قايتۇرۇپ بېرىلگەن ئەرشىدىن ئىسرائىلنىڭ مەسىلىسىنى ئالاھىدە ئوتتۇرىغا قويغان.

يانا خانىم بولۇپمۇ 2009 ـ يىلى يۈز بەرگەن 5 ـ ئىيۇل ۋەقەسىدىن كېيىن ئۇيغۇر رايونىدا نۇرغۇنلىغان ژۇرنالىستلار، تور بەت ئىگىلىرى ۋە باشقۇرغۇچىلىرىنىڭ قولغا ئېلىنغانلىقىنى ئالاھىدە تەكىتلەپ، غەيرەت نىياز، گۈلمىرە ئىمىن، مەمەتجان ئابدۇللا، دىلشات پەرھات، نىجات ئازاد، نۇرئەلى، تۇرسۇنجان ھېزىم قاتارلىقلارنىڭ ھېچقانداق ئادىل ۋە ئوچۇق ـ ئاشكارا سوت ئېچىلماي تۇرۇپ، ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا ئۆمۈرلۈك ۋە مۇددەتلىك قاماق جازالىرىغا ھۆكۈم قىلىنغانلىقىنى بىلدۈرگەن. ئۇ مۇنداق دېگەن : بۇ قاماق جازالىرىنىڭ مەقسىتى ئىنتايىن ئوچۇق، ئۇ بولسىمۇ ھەرقانداق ئۇيغۇرلارنىڭ ھەرقانداق شەكىلدىكى ئۆكتىچى ھەرىكەتلىرىنى باستۇرۇپ، ئۇيغۇرلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن يۈكسىلىۋاتقان ئاۋازلارنى جىمىقتۇرۇشتىن ئىبارەت. بىز كىشىلىك ھوقۇق كېڭىشىنى خىتاي ھۆكۈمىتىگە پىكىر ئەركىنلىكىگە قىلىۋاتقان بېسىمنى ئازايتىش ۋە شۇنداقلا تۈرمىلەردە تۇتۇپ تۇرۇلۇۋاتقان ئاخبارات خادىملىرىنى دەرھال قويۇۋېتىش ھەققىدە بېسىم ئىشلىتىشكە چاقىرىمىز.

يانا خانىم سۆزىنىڭ داۋامىدا يەنە، خىتاي ۋە شاڭخەي ھەمكارلىق تەشكىلاتىغا ئەزا دۆلەتلەرنىڭ ئۇيغۇرلارنىڭ تىنچ شەكىلدە ئېلىپ بېرىۋاتقان كىشىلىك ھوقۇق پائالىيەتلىرىنى تېررورلۇق بىلەن قارىلاۋاتقانلىقىنى تەكىتلەپ، خىتاي تۈرمىسىدىكى قىيىن ـ قىستاق سەۋەبىدىن ئۆلۈپ كەتكەن شۆھرەت تۇرسۇن ھەققىدىكى ئۇچۇرنى چەتئەللەرگە ئاشكارىلىغانلىقى ئۈچۈن ھاياتى خەۋپكە يولۇقۇپ، قازاقىستانغا قېچىپ چىققان ئەرشىدىن ئىسرائىلنىڭ خىتاي ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن «تېررورلۇق» بىلەن قارىلانغانلىقىنى، قازاقىستان ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن خىتايغا قايتۇرۇپ بېرىلگەنلىكىنى بىلدۈرگەن. ئۇ يىغىندا مۇنداق دېگەن:

ـ بىز خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئەمەلىيەتتە ئەرشىدىن ئىسرائىل شۆھرەت تۇرسۇننىڭ ۋەقەسىنى ئاشكارىلىۋەتكەنلىكى ئۈچۈن، ئۇنى جازالىماقچى بولۇپ، ئۇنىڭغا يۇقىرىقىدەك بەتنامنى چاپلىغانلىقىغا ئىشىنىمىز. بىز كىشىلىك ھوقۇق كېڭىشىنى خىتاي ۋە قازاقىستانغا ئەرشىدىن ئىسرائىلنىڭ ھازىرقى ۋەزىيىتى ھەققىدە مەلۇمات بېرىش ھەققىدە بېسىم ئىشلىتىشكە چاقىرىمىز.

يانا خانىم يەنە، كېڭەشنى ب د ت نىڭ كىشىلىك ھوقۇق ۋە تەن جازاسىغا قارشى تۇرۇش توغرىسىدىكى كېلىشىملىرىگە ئىمزا قويغان شاڭخەي ھەمكارلىق تەشكىلاتىغا ئەزا دۆلەتلەرنىڭ ھەرىكەتلىرىنى كۆزىتىشكە چاقىردى.

دۇنيا ئۇيغۇر قۇرۇلتىيىنىڭ خادىمى يانا خانىم مەركىزى گېرمانىيەدە بولغان ۋە شۇنداقلا ب د ت نى كۆزىتىش ۋە پىكىر بېرىش سالاھىيىتىگە ئىگە بولغان «تەھدىتكە ئۇچراۋاتقان خەلقلەر جەمئىيىتى» تەركىبىدە مەزكۇر يىغىنغا قاتناشقان بولۇپ، ئۇ كېڭەشنىڭ مارت ئېيىدىكى يىغىنىدىمۇ ئۇيغۇرلار مەسىلىسىنى ئوتتۇرىغا قويغاندا ئۇنىڭ سۆزى خىتاي ۋەكىللىرىنىڭ كۆپ قېتىم توسقۇنلۇق قىلىشىغا ئۇچرىغان ئىدى.

يانا خانىمنىڭ بىلدۈرۈشىچە، بۇ يىغىندا ھەرقايسى دۆلەتلەرنىڭ مۇستەقىل كىشىلىك ھوقۇق ئورگانلىرىنىڭ ئۆزلىرى ھەققىدىكى ئەيىبلەشلىرىگە جاۋاب بېرىش ھوقۇقى بولۇپ، يىغىندا، خىتاي ۋەكىللىرى يانا خانىمنىڭ ئەيىبلەشلىرىنى رەت قىلىپ، خىتايدا ھەممە كىشىنىڭ ئۆز پىكرىنى ئەركىن ئىپادىلەش ھوقۇقى بارلىقىنى ئىلگىرى سۈرگەن. ئەمما يانا خانىم بۇنىڭ خىتاينىڭ دۆلەت تەشۋىقاتىدىن باشقا نەرسە ئەمەسلىكىنى بۇنى يىغىندا ئولتۇرغان ھەرقايسى دۆلەتلەر ۋە مۇستەقىل ئورگانلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئېنىق بىلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

ئىرادە

دۇنيا ئۇيغۇر ئالىي كېڭىشى جەريانىدىكى بەزى يېڭىلىقلار توغرىسىدا

2011 ـ يىلى 5 ـ ئاينىڭ 2 ـ 8 ـ كۈنلىرى ۋاشىنگتوندا دۇنيا ئۇيغۇر قۇرۇلتىيى رەھبەرلىكىنىڭ ئۇيۇشتۇرۇشىدا ئۆتكۈزۈلگەن ئۇيغۇر ئالىي كېڭەش يىغىنىغا دۇنيانىڭ 16 دۆلىتىدىن يەنى قازاقىستاندىن 11، كانادادىن 10، تۈركىيەدىن 8، ئاۋستىرالىيەدىن 7، قىرغىزىستاندىن 5، شۋېتسىيەدىن 3، نورۋېگىيەدىن 3، گوللاندىيەدىن 3، بېلگىيەدىن 2، فرانسىيەدىن 2، مىسىردىن 2، ياپونىيەدىن 1، ئەنگلىيەدىن 1، سائۇدى ئەرەبىستاندىن 1، ئا ق ش نىڭ ۋاشىنگتون شەھىرىدىن 29، كالىفورنىيە، نيۇيارك، نيۇجېرسى، فىلادېلفىيە شتاتلىرىدىن 11 ئادەم بولۇپ جەمئى 100 ئەترىپىدا ۋەكىل [illegible]

ھەر خىل پىكىر ـ تەكلىپلەر ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

بېسىم كۆپچىلىك ۋەكىللەر 250 يىلدىن بېرىقى ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئېلىپ بارغان كۈرەشلىرىنىڭ تۈپ مەقسىدى: جۇملىدىن خىتايلارنىڭ ھازىرقى ھاكىمىيىتى تەختىگە چىققان 62 يىلدىن بۇيانقى كۈرەش ھەرىكەتلىرىنىڭ نىشانى مىللىي مۇستەقىللىقنى يەنى تارىختىكى دۆلەتلىرىمىزنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئىكەنلىگى تەكىتلەپ ئۇيغۇر سىياسىي ھەرىكىتىنىڭ كېلەچەك نىشانىمۇ مۇستەقىللىق بولىشى كېرەك دەپ ھېساپلىدى.

ئاخىرىدا ئورتاق پىكىرگە كېلىپ 7 ماددىلىق قارار قوبۇل قىلىندى. يىغىن جەريانىدا د ئۇ ق نىڭ مەسلىھەتچىسى كورنەكلىك ئۆبزورچى سىدىق ھاجى روزى تەرىپىدىن تۈزۈلگەن «ئۇيغۇرلار تارىختا قۇرغان دۆلەتلىرىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنىڭ تارىخى ۋە خەلق ئارا سىياسەت ئاساسلىرى» ناملىق كىتاپنىڭ تارقىتىپ بېرىلىشى بىر يېڭىلىق بولدى. 2 بۆلۈملۈك بۇ كىتاپتا ئۇيغۇرلار ۋە ئۇيغۇرستان ھەققىدە مەلۇماتلار خېلى قىزىقارلىق فاكتلار ۋە پىكىرلەر ئورۇن ئالغان. بەزى بىر مۇھىم مەنبەلەرنىڭ بىرىنچى قېتىم ئېلان قىلىنىشى قىزىقارلىقتۇر. مەسىلەن، 1950 ـ يىلى فېۋرالدا موسكۋادا ستالىن بىلەن ماۋزېدۇڭلار ئىمزالىغان سوۋېت ـ خىتاي دوستلۇق ھەمكارلىق كېلىشىمدىن تاشقىرى ئالاھىدە مەخپى قوشىمچە كېلىشىمنىڭ خىتاي باش مىنىستىرى جۇئېنلەي ۋە س س س ر تاشقى ئىشلار مىنىستىرى ۋىشىنسكىيلار تەرىپىدىن ئىمزالانغانلىغى تەپسىلى يورۇتۇلغان. تۆۋەندە دىقىتىڭلارغا قوشىمچە مەخپى كېلىشىمنىڭ بەزى ماددىلىرىنى ھاۋالە قىلماقچىمىز.

2 ـ ماددا: كېلىشىم ئىمزالانغان كۈندىن باشلاپ خىتاي خەلق جۇمھۇرىيىتى ئاۋال شەرقى ـ شىمال (مانجورىيە) ۋە جۇڭگونىڭ شىمالىدا س س س ر نىڭ ھەربى ئورۇنلاشتۇرۇشىغا دېڭىز ۋە ھاۋا ئارمىيەسى بازىسى بېرىدۇ. ھەمدە خىتاي ئارمىيەسى مەسئۇل بولۇپ شەرقىي ـ جەنۇبىي ئاسىيەنى ئازات قىلىش ئىشلىرىدا قاتنىشىپ ئۇنى تاماملايدۇ.

3 ـ ماددا: شەرتنامە ئىمزالانغان ئىككى تەرەپ خىتاي ئارمىيەسىنى ئۆزگەرتىپ خەلقئارا قىزىل ئارمىيە قۇرۇشقا ۋە سوۋېت قىزىل ئارمىيەسى ئالىي قوماندانىنىڭ بىۋاستە قوماندانلىق قىلىشىغا قوشۇلىدۇ.

4 ـ ماددا : خىتاي خەلق جۇمھۇرىيىتى 10 مىليون ئادەم تەييارلاپ س س س ر غا ياردەملىشىپ خىتاي ـ سوۋېت ھەربىي ئەسلىھەلىرىنى ئورتاق قوروپ جاھانگىرلارنىڭ تاجاۋۇزچىلىق ھەرىكەتلىرىگە تاقابىل تۇرىدۇ.

13 ـ ماددا: خىتاينىڭ بېيجىڭ، تيەنجىڭ، شاڭخەي، گۇۋاڭجۇ، چۇڭچىڭ، چاڭشا، خاڭجۇ، شامىن، فوجۇ قاتارلىق 15 شەھىرىنىڭ مەركىزىي رايونلىرىنى سوۋېت پۇخرالىرىنىڭ ئولتۇراقلىشىشىغا ئايرىپ بېرىدۇ.

15 ـ ماددا: شەرتنامە ئىمزالانغان ئىككى دۆلەت س س س ر ھۆكۈمىتىنىڭ چاڭچۇن تۆمۈريولى ۋە تۆمۈر يول بويىدا 15 خىتاي مىلى (1.609 كىلومېتر) ئىچىدە ئورتاق باشقۇرۇشقا قوشۇلىدۇ. ئىككى تەرەپ ۋەكىللىرىنىڭ خىزمەت ۋەزىپىسى مەسىلەن: تۆمۈريول ئىدارە باشلىغى، دائىمىي ھەيئەتلەر رەئىسى دېگەندەك خىزمەتلەردە نۆۋەتتىكى ئېھتىياجىغا ئېتىۋار بېرىپ جۇڭگو ۋەكىللىرى مۇئاۋىنلىغىنى ئۈستىگە ئالىدۇ.

17 ـ ماددا: كېلىشىم تۈزگەن ئىككى دۆلەت، ئىككى تەرەپ ئىچكى موڭغۇلىيە، ئۇيغۇرستان (شىنجاڭ)، تىبەت (شىزاڭ) قاتارلىق ئۆلكىلەردە قايسى مىللەتلەرنىڭ خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇشىغا قوشۇلىدۇ. ئۇلارنىڭ مۇستەقىل دۆلەت قۇرۇشىغا ئىككى تەرەپ ئورتاق مەسئۇل بولىدۇ.

19 ـ ماددا: كېلىشىمنامە ئىنتايىن مەخپى بولۇش خاراكتېرىگە ئىگە. كېلىشىم ئىمزالىغان ئىككى دۆلەت، ئىككى تەرەپ مەخپىيەتلىكنى ساقلاش، ئاشكارىماسلىك مەسئۇلىيىتىگە ئىگە.

1950 ـ يىلى 12 ـ فېۋرالدا موسكۋادا ئىمزالاندى.

ئۇمومىي ئىككى نۇسقا، ھەر بىر نۇسقا ئوخشاشلا خىتايچە روسچە يېزىلدى. كېلىشىمنامە ئىككى خىل يېزىقتا يېزىلغان نۇسخىلىرى ئوخشاش كۈچكە ئىگە.

خىتاي خەلق جۇمھۇرىيىتى مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ تولۇق ھوقۇقلۇق ۋەكىلى: جۇئېنلەي.

س س س ر ئالىي مەھكىمىسى رەئىسلەر كابىنېتىنىڭ تولۇق ھوقۇقلۇق ۋەكىلى: ئاندرېي ۋىشىنسكىي.

ماتېرىيال ۋە ماقالىنىڭ كېلىش مەنبەئى: خەينەن ئۆلكىسى جالەي تولۇق ئوتتا مەكتەپ تارىخى (جۇڭگوغا نەزەر تورپېتى).

1950 ـ يىلى 2 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى ئىمزالانغان شەرتنامە شۇ يىلى 4 ـ ئاينىڭ 11 ـ كۈنى كۈچكە ئىگە بولدى. بۇ شەرتنامە ئىككى تەرەپ تەستىقلىگەندىن كېيىن دەرھال كۈچكە ئىگە بولىدۇ. تەستىقلەنگەن نۇسخىسى بېيجىڭدە ئالماشتۇرۇلىدۇ. بۇ شەرتنامىنىڭ قەرەللىك ۋاقتى 30 يىل بولىدۇ. ئەگەر ۋاقىت توشۇشتىن بىر يىل بۇرۇن، شەرتنامە ئىمزالىغان ھەر قانداق بىر تەرەپ، بۇ شەرتنامىنى بىكار قىلىدىغانلىغىنى بىلدۈرگەندە بۇ شەرتنامىنىڭ ۋاقتى يەنە 5 يىل ئۇزارتىلىپ، بۇ قانۇنغا ئەمەل قىلىسا بولىدۇ.

مانا بۇ مەخپىي شەرتنامە ئارقىلىق شۇ چاغدىكى تارىخنىڭ ھەقىقىي قىياپىتىنى كۆرىۋالغىلى بولىدۇ! 1950 ـ يىلى 7 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى ئا ق ش نىڭ تاشقىي سىياسەت جەمىيىتى تەرىپىدىن نيۇرك شەھرىدە دۇنياغا ئاشكارلاندى.

بۇلاردىن باشقا ئالىي كېڭەشتە بولغان يېڭىلىقلاردىن: سەئۇدىي ئەرەبىستاندىن كەلگەن ئابلەھەت ھاجىمنىڭ دوكلادى قىزىقارلىق بولدى. ئۇنىڭ تەستىقلىشىچە 1949 ـ يىلى سەئۇدىي ئەرابىستاندا 10مىڭ ئۇيغۇر ياشىغان بولسا، 2002 ـ يىلى 388مىڭغا يەتكەن. ئۇيغۇرلاردىن 500 دوكتۇر بار بولۇپ ياشلارنىڭ 72% مەلۇماتلىق بولغان. ئەمما ئىچىنارلىغى تىلى ئەرەپلىشىپ كەتكەن. مەن ئۇنىڭدىن ئايرىم ھالدا ئالاھىدە مۇراجىئەت قىلىپ، بۇ سىفىرلار ئىنىق ئۇيغۇرلارنى كۆرستەمدۇ؟ ياكى «بۇخارىي» نامى ئاستىدىكى غەربىي تۈركىستانلىقلارنى بولۇپمۇ ئۆزبەكلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالامدۇ؟ ـ دەپ سوردىم. ئۇ بۇ سىفىرلار ئۇيغۇرلارنى كۆرستىدۇ دەپ جاۋاپ بەردى.

ئۇ تەكىتلەپ دېدىكى: ئەگەر ئەشۇ ئۇيغۇرلار ئۇيغۇر مەسىلىسگە كۆڭۈل بۆلىدىغان بولسا كۆپ ئىشلار بولۇپمۇ مالىيە مەسىلىسى ئوڭۇشلۇق ھەل بولغان بولاتتى. ۋاھالەنكى ئۇلارنىڭ ئۆز تىلىنى يوقاتقانلىغى ئەڭ چوڭ توسالغۇ بولماقتا.

چۈنكى دۇنيا ئىسلام ئەللىرى كونفرېنسىيەگە 67 دۆلەت ئەزا بولۇپ ئىسلام تەرەققىيات بانكىسى قاتارلىق بانكىلار «رابىتۇل ئىسلام تەشكىلاتى» ۋە باشقا نۇرغۇن خەيرىخاھلىق تەشكىلاتلار مەۋجۇت بولۇپ ئۇلار دۇنيانىڭ كۆپلىگەن كەمبەغەل دۆلەتلىرىگە ياردەملەر قىلماقتا. مانا شۇ ياردەملەر ئارىسىدا جۇملىدىن ھېلقى ئەرەپلەشكەن ئۇيغۇر بايلارنىڭ ياردىمى مەلۇم سالماقنى ئىگەللەيدىكەن! بۇ يېڭىلىقلارنى ئاڭلىغان يىغىن ئىشتىراكچىلىرى ئەلبەتتە ئالاھىدە ھاياجانلاندى ۋە ئەپسۇسلاندى!

مۇزاكىرىلەر جەريانىدا موشۇنداق يېڭىلىقلار ئاھالىدە قىزىقىش بىلەن مۇنازىرە قىلىنىپ بۇندىن كېيىن موشۇ مۇھىم مەسىلىلەرگە يەنى مۇسۇلمان دۇنياسىغا ئالاھىدە دىققەت بولۇش ھەققىدە تەكلىپلەر ئورتىغا قويۇلدى.

يىغىندا ۋاشىنگتون يېنىدا قۇرۇلغان ئۇيغۇر تۈيى مەسىلىسى ئىجابىي ھەل قىلىش قارارى ئېلىندى يەنى ئۇنىڭغا داۋاملىق مەبلەغ توپلاش كېرەك دەپ ھېساپلاندى. د ئۇ ق نىڭ مەركىزىي ئورگانىنى يۆتكەش مەسىلىسى رابىيە قادىر خانىم ۋە باشقىلارنىڭ پىكىرى بىلەن كېيىنگە قالدۇرۇلدى.

شەمسىدىن ئابدۇرېھىم

Үрүмчидики бир заводта партлаш йүз бәрди

Шинхуа агентлиғиниң инглизчә тарқатқан бир хәвиригә қариғанда, бүгүн Үрүмчиниң йеңи шәһәр районидики алий техника қоллинидиған Йуәншең заводида, кәч саат 7 йеримда партлаш йүз бәргән.

Икки адәм өлгән, 14 адәм яриланған. Булар дәрһал дохтурханиға елип кетилгән. Бу партлашниң сәвәви техичә намәлум.

Үрүмчи хәвәр торида бу һәқтә техиму тәпсилий учурлар бар, униңда ейтилишичә, бу бир алюминий заводида болуп, бу кетимқи дәһшәтлик партлаш униң пар қазан цехида йүз бәргән. Цехниң өгүзи бузулған, деризилири чеқилған. От өчүргүчиләрниң каришичә, тәбиий газ трубиси партлиған болуши мүмкин.

Вәли

Голландиядики уйғурлар Бельгия әркинлик университетидики паалийәткә қатнашти

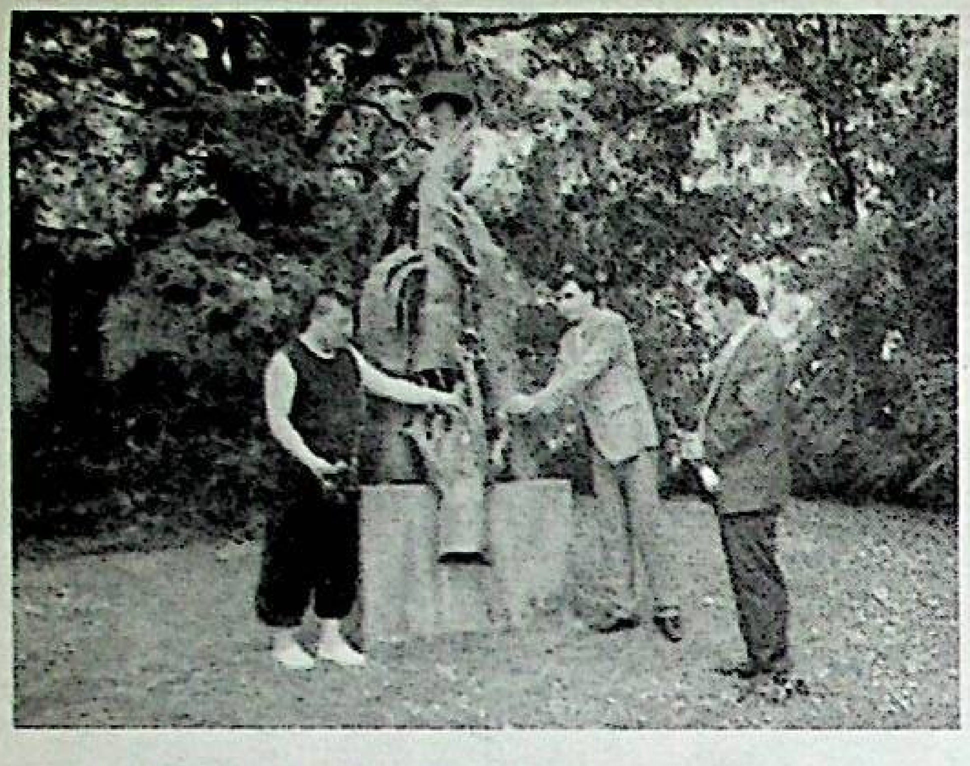

Бельгиядики хәлиқара әркинлик университетида уюштурулған паалийәткә вә хитай әлчиханиси алдида өткүзүлгән намайишқа Голландия - Шәрқий Түркстан уйғур бирлиги тәшкилати намида бир түркүм уйғурлар қатнашти.

4-июнь Тьянаньмин вақиәсини хатириләш мунасивити билән өткән шәнбә күни уйғур, тибәт, моңғул вә хитай демократлири қатарлиқ тәшкилатлар иштирақ қилған мәзкур паалийәткә қатнашқан Голландия - Шәрқий Түркстан уйғур бирлиги мәсъуллиридин Ғәйрәт Рози вә Бәхтияр Насирлар паалийәт һәққидә мәлумат бәрди.

Илтәбир

Уйғурлар Берлиндики Қазақстан вә Хитай әлчиханилири алдида намайиш өткүзди

Әршидин Исраилниң Хитайға қайтуруп берилгәнлигигә наразилиқ билдүрүш үчүн, 7-июнь Германиядики уйғурлар Берлиндики Қазақстан вә Хитай әлчиханилири алдида намайиш өткүзди.

Мәлум болушичә, Әршидин Исраил 2009-жили 9-айда Қазақстанға қечип чиқип, БДТ ниң Қазақстандики иш бежириш орнидин саясий панаһлиқ тилигән болуп, 5-айниң 31-күни Қазақстан һөкүмити тәрипидин Хитайға қайтуруп берилгән. Бу мунасивәт билән Дуния уйғур қурултейигә (ДУҚ) жиддий жиғин чақирип, чәт әлләрдики уйғурларниң наразилиқ паалийәтлирини уйуштурушини тәшәббус қилған.

Берлинға топланған уйғурлар « қазақ-уйғур қериндаш! Уйғурларни сатмаңлар! уйғурларни хитайларға қайтуруп бәрмәңлар! » дегәндәк шуарларни товлиған.

Берлиндики Қазақстан әлчиханиси алдида елип бериливатқан намайишниң йетәкчилиридин ДУҚ ниң муавин рәиси Әсқәржан вә баш кативи Долқун Әйса әпәндиләр телефон зияритимизни қобул қилип, бу кетимқи намайиш тоғрисида нәқ мәйдандин мәлуматлар бәрди. Долқун Әйса әпәнди бу намайишниң мәхсити тоғрилиқ тохтилип өтти. Долқун Әйса әпәндиниң билдүрүшичә, 1999-жили Қазақстан һөкүмити үч нәпәр уйғурни Хитайға қайтуруп бәргәнлиги үчүн Қазақстан әлчиханиси алдида бир қетим намайиш өткүзгән болуп, бу қетимқи намайиш Қазақстан әлчиханиси алдида өткүзүлгән иккинчи қетимлиқ намайиш болуп һесаплиниду.

Қазақстан әлчиханиси хадимлири намайишчилар вәкиллирини қобул қилған болуп, ДУҚ муавин рәиси Әсқәржан әпәнди бу хусуста мәлумат бәрди. Әсқәржан әпәнди Қазақстан әлчилиригә уйғур-қазақ мунасивәтлирини яманлаштуридиған бундақ вақиәләрдин Қазақстан һөкүмитиниң еһтият қилиши керәклигини, кәлгүсидә Қазақстанниң хошниси хитай әмәс, бәлки уйғурлар болидиғанлиғини, Қазақстан һөкүмитиниң һазирға қәдәр 50 нәпәр уйғурни хитайға қайтуруп берип, уйғурларниң көңлини қаттиқ зедә қилғанлиғини тәкитлигән.

Әкрәм

Дуния уйғур қурултейи БДТ мусапирлар комиссариатини Әршидин Исраилниң Хитайға қайтурулушиға ярдәм қилиши билән әйиплиди

Дуния уйғур қурултейи (ДУҚ) БДТ мусапирлар комиссариатини тәнқитләп, мәзкур органниң Қазақстандики ишханисиниң уйғур мусапирлиридин Әршидин Исраилға берилгән мусапирлиқ салаһийитини қайтурувелип, уни Хитайға өткүзүп берилишигә қолайлиқ яритип бәргәнлигини илгири сүрди.

ДУҚ баш кативи Долқун Әйса радиомизға сөһбәт елан қилип, «биз Әршидинниң делосида хитайниң қоли барлиғини билимиз. Биз Қазақстанниң қараридин һәйран қалмиған болсақму, лекин БДТ мусапирлар комиссариатиниң Жәнвә вә Алмутидики хадимлириниң хитайниң пикригә ишинип, Әршидинниң Хитайға өткүзүп берилишигә йол қойғанлиғидин һәйран қалдуқ» дәп көрсәтти.

Бу жил 38 яшлардики Әршидин Исраил 2009-жили язда Қазақстанға қечип чиқип, БДТ ниң Алмутидики ишханисидин панаһлиқ тилигән. Алмутидики БДТ мусапирлар ишханиси шу жили 10-айда униңға мусапирлиқ салаһийитини бәргән. Швеция уни қобул қилған болсиму, лекин қазақлар униң чеградин чиқишиға йол қоймиған еди.

Дуния уйғур қурултейиниң илгири сүрүшичә, Әршидин Хитайға қайтуруп берилиштин сәл бурун, униң БДТ мусапирлар комиссариати тәрипидин берилгән мусапирлиқ салаһийити бекар қилинған. Лекин даириләр униң мусапирлиқ салаһийити бекар қилинғанлиғини Әршидинниң адвокатиға уқтуруш қилмиған.

Әршидин Хитайға йолға селиништин 4 күн бурун униң адвокати БДТ мусапирлар комиссариатиниң Алмутидики ишханисиға хәт йезип, униң мусапирлиқ салаһийитиниң қачан вә немә үчүн бекар қилинғанлиғини сориған болсиму, бирақ мусапирлар ишханиси мәхпийәтликни баһанә қилип, униң соалиға жаваб беришни рәт қилған.

Долқун Әйса БДТ мусапирлар комиссариатиниң хәлиқара қанунға хилаплиқ қилғанлиғини әскәртип, «Әршидинниң мусапирлиқ салаһийити қобул қилинсун яки қилинмисун, Қазақстан уни Хитайға қайтурмаслиғи керәк. Чүнки тән жазасиға қарши туруш әһдинамиси бундақ қилишни чәкләйду» дәп көрсәтти.

Әркин

Хитай даирилири Қорғаста уйғур яшлирини тутқун қилмақта

Сәндуң университетида оқуватқан бир нәччә уйғур оқуғучиларниң, Чиңдав шәһиридики мәлум хитай сақчи даирилири тәрипидин қаттиқ урулуп, арқидин тутқун қилинғанлиғи хәвәр берилгән сүрәтләрдин биридики бир уйғур оқуғучиниң таяқтин кейинки көрүнүши (boxun.com тор бетидин елинди).

Қазақстан һөкүмити Әршидин Исраилни Хитайға қайтуруп бәргәндин кейин, хитай сақчи органлири Қорғаста Әршидингә мунасивәтлик дәп қариған бир нәччә уйғур яшни тутуп кәткән.

Бу көрүнүш, boxun.com тор бетидә хәвәр қилинған, Йеқинда өзиниң намини мәлум қилишни халимиған бир нәпәр пешқәдәм киши Әршидин аилиси вә шуниңға мунасивәтлик вақиәләр һәққидә билидиғанлирини сөзләп бәрди.

Абдулла

Хитай Қорғасни нуқта қилған «Ғәрб-Шәрқ газ труба йоли» иккинчи линиясиниң қурулуши тамамланғанлиғини елан қилди

«Жуңго дөләтлик нефть ширкити» дүшәнбә күни Қорғасни мәркизий бекәт қилған «Ғәрб-Шәрқ газ труба йоли» иккинчи линия қурулишиниң асасий бөлиги тамамланғанлиғини елан қилди.

8600 километр узунлуқтики мәзкур тәбиий газ труба йоли Трүкмәнистандин башлинип Уйғур автоном райони арқилиқ Хитайниң Жуҗйаң дельтисиға тутушиду.

Жилиға 30 миллиард куб метр газ йоллаш иқтидариға егә мәзкур труба йолиға 21 миллиард 880 миллион доллар хам чот ажритилғанлиғи илгири сүрүлмәктә.

Мәзкур труба йоли Қорғас еғизини мәркәз қилип, ғәрбий линия вә шәрқий линия дәп иккигә айрилған.

Ғәрбий линия Трүкмәнстанға, Шәрқий Хитайниң Жуҗйаң дельтисиға тутушидиған болуп, қурулушниң 4865 километр узунлуқтики шәрқий линиясидә 2009-жили иш башланған. Ғәрбий линияниң қурулуши болса буниңдин бир жил бурун башланған еди.

Жуңго дөләтлик нефть ширкити баянатчисиниң билдүрүшичә, труба йоли бу айниң ахирлири рәсмий ишқа киришиштин бурун бир қанчә қетим синақ қилинған.

Ғәрб-Шәрқ тәбиий газ труба йолиниң биринчи линияси Тарим-Шәнхәй тәбиий газ труба йоли болуп, мәзкур труба йоли арқилиқ һазир Таримдин Шәңхәйгә жилиға 12 миллиард куб метр тәбиий газ йолланмақта.

Лекин уйғур тәшкилатлири, Хитай районидики нефть, тәбиий газ труба қурулуши хитай нопусини уйғур елиға техиму көпләп жәлип қилип, уйғурларниң илгириләп аз санлиқ орунға чүшүп қелишидин, шундақла муһитниң илгириләп вәйран болушидин әндишә қилидиғанлиғини агаһландуруп кәлди.

Әркин

Үрүмчилик қиз: «Үрүмчи әмәлийәттә тинич әмәс»

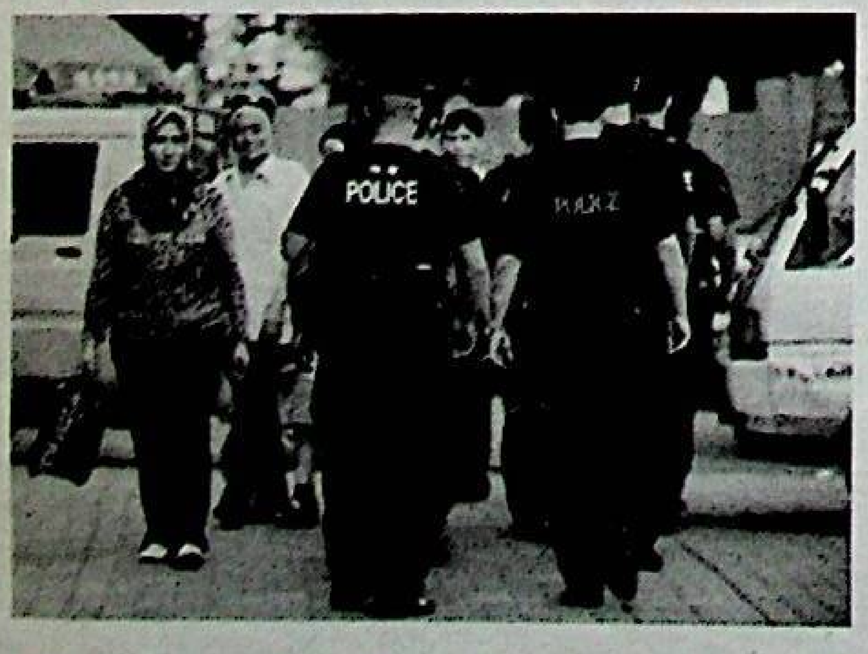

5-июль Үрүмчи вақиәсиниң икки жиллиқ һарписидики Үрүмчи вә уйғурларниң вәзийити қайтидин дунияниң диққәт нуқтисиға айланмақта.

Йеқинда чәт әлгә чиққан, амма аилисидикиләрниң бехәтәрлигини көздә тутуп, исмини ашкарилашни халимиған бир уйғур қизи, Үрүмчи қаримаққа тинич көрүнгини билән, Хитайниң бесим саясити вә наһәқчиликләргә қарита уйғурларниң наразилиқлириниң барғанчә күчийиватқанлиғини, вәзийәт мошу һаләттә кетивәрсә 5-июльға охшаш наразилиқ һәрикәтлириниң йәнә мәйданға келиш еһтималлиғини жирақ дегили болмайдиғанлиғини билдүрди.

Гүлчеһрә

Бизгә қандақ дадилар керәк?

Дадилар қәйсәрликтә, чидам – жасарәттә, илим – һүнәрдә, вападарлиқта, әл – журтқа һиммәт көрситиштә... пәрзәнтләргә үлгә болалиши керәк.

«Балилиримиз мәдәнийәт вә дуния қарашлар үстүнлүк талишиватқан дәвирдә яшаватиду. Бундақ муһитта бизгә меһир – шәпқәтни ғәпләт бөшүгигә айландурувалған анилар керәк әмәс, бәлки уни йүксәк етиқат стратегиясигә айландурған анилар керәк».

Бу бир абзац Абдуқадир Җалалидинниң «Шинҗаң мәдәнийити» журнилиниң 2004-жилниң 2-санида елан қилинған «Бизгә қандақ анилар керәк?» дегән мақалисиниң ахиридики кәскин хитаби. Мениңчә, сөйүмлүк анилиримизға қилинған бу хитап йәнә өз нөвитидә қәдирлик дадиларғиму охшашла мас келиду. Мән әшу мақалини оқуғандин кейин «Бизгә қандақ дадилар керәк?» дегән мәсилә үстидә жиддий ойлинип қалдим.

Шүбһисизки, бир милләт өзиниң келәчәк – истиқбали һәққидә әстайидил ойланғанда, можут һалитидин өкүнүп, қанаәтсизлик һис қилғанда вә әндишигә чөмгәндә, тәбиий һалда кризис еңи күчийиду; шуниң билән, бу немә үчүн? Қандақ қилиш керәк? Бизгә немә керәк? Чиқиш йоли – тәрәққият йоли зади қәйәрдә? Дегәндәк нуқтилардин чиқип туруп тәпәккур қилиду. Баянимиздики «Бизгә қандақ анилар керәк?», «Бизгә қандақ дадилар керәк?» дегән темилар үстидики ойлинишларму шуниң җүмлисидиндур.

Билип туруптимиз: нөвәттә, хәлқимиз можут болуш, тәрәққий қилиш, әнъәнә вә миллий хаслиқни сақлаш қатарлиқ җәһәтләрдә қатмуқат хрисқа дуч келиватиду. Гәрчә пүткүл йәр шари миқиясида түрлүк саһалар бойичә көрүлүватқан кәскин риқабәт вә хрис һәммә милләткә охшаш болсиму, һәр бир милләтниң әһвали мәлум җәһәтләрдә йәнила пәриқлинип туриду. Бизгә нисбәтән ейтқанда, һазир әң муһими вә хәвиплик боливатқини әхлақ – пәзиләт җәһәттики йемирлиштур. Буни «Биз дуч келиватқан барлиқ хрислар ичидики әң зор хрис» дәп ейтишқа болиду. Көпинчә кишиләр, бәлким «Әхлақ – пәзиләт җәһәттики чүшкүнлишиш пүткүл инсанийәт ортақ дуч келиватқан ижтимаий мәсилә» дәп ойлиши мүмкин. Тоғра, әқлий иқтидар җәһәттә ғайәт зор илгирләшләргә еришип, мөҗизә характерлиқ пән – техника мувәппәқийәтлирини қолға кәлтүргән әлләрдики кишиләрдинму әхлақий чүшкүнлишиш мәсилиси можут. Мошу мәнадин ейтқанда, һәқиқәтәнму әхлақ кризиси мәсилиси тәрәққий тапқан вә тәрәққий тапмиған барлиқ әл хәлиқлири үчүн ортақ мәсилә болуп қалди, дәп қарашқа болиду. Амма мән бизниң әхлақ – пәзиләт җәһәттә йемирлишимиз башқиларниңкидин өзгичүрәк, дәп қараймән. Сәвәби шуки, бизниң кишиниң зоқи келидиған һәққанийәт, гөзәллик, мәрданилик, очуқ – йоруқлуқ, батурлуқ, меһрибанлиқ бүйүк һесаплинидиған нопузлуқ әхлақ өлчәмлиримиз қаяқлардиндур жуқтурувелинған чакина әхлақ қарашлар тәрипидин йәкләнмәктә, бир чәткә чөрүп ташланмақта. Қарайдиған болсиңиз, парихор әмәлдарларниңму, хошамәтчи җан бақтиларниңму, номуссиз иппәт содигәрләрниңму, һарам тамақ һорунларниңму, әйтавур, хироин содиси билән шуғуллинидиғанларниңму... өзи үчүн тоғра һесаплинидиған бир талай әхлақ сәпсәтиллири бар. Улар бу хил бир тәрәплимә, чакина, күлкилик әхлақ сәпсәтилирини һейиқмастин сөзләп жүриверидиу. Ундақларда нә гунаһ туйғуси, нә виждаший азап туйғуси, нә номус туйғуси йоқ. Улар өз қилмиш – әтмишлиридин махтанса махтинидуки, қилчиму өкүнмәйду, әпсусланмайду. Немә үчүн уларниң тили узун, гәп – сөзи яңрақ, жүрүш – туруши шунчә көрәң? Сәвәби, улар нопузлуқ әхлақ – пәзиләт өлчәмлириниң чәклимисини дейәрлик һис қилмиған, алийҗанап әхлақ – пәзиләтниң күчини толуқ тонуп йәтмигән. Шуңа, өзлири кетиватқан йолниң номуссиз йол екәнлигини һис қилмақ түгүл, әксичә уни җаһандарчилиқниң шәрәплик йоли, дәп билиду. Әхлақ өлчәмлиримизниң бундақ астин – үстүн болуп кетишидики түп сәвәп мениңчә, бизниң айрим сандики дадилиримизда. Бизниң һазирқи дадилиримиз өткән әсирдики 50-, 60-, 70- жилларда өсүп йетилгән. У чағларда кишиләрниң «Ижтимаий һәрикәтлиридики инқилабий қизғинлиғи» бәкрәк тәкитлинип, «һәқ – наһәқ туйғусиға егә, муһәббәт – нәпрәт туйғуси рошән, гөзәллик билән рәзилликни пәриқ етиш ихтидари күчлүк, һалал билән һарамға болған муамилиси сәзгүр адәмләрдин болушни тәкитләш»кә йетәрлик әһмийәт берилмигән. Бу дадилар арқа – арқидин туғулған пәрзәнтлиригә әхлақ җәһәттә зөрүр болған тәләпләрни қойуп, уларниң вужудиға алий җанап пәзиләт гүллириниң уруғини теришқа, уларниң қәлбидә нопузлуқ әхлақ өлчәмлириниң шәкиллинишигә йетәрлик әһмийәт бералмиған. Пәқәт, қандақ қилип тиришип оқуп яки тиришип ишләп, яхши күн көчүрүш тоғрисидила гәп – сөз қилинған. Нәтиҗидә маддий мәнпиәткә сәзгүр қилип адәтләндүргән вә пәрзәнтләрдин мал – дунияни, һоқуқ – имтиязни һәммидин әла билидиған, бу нәрсиләргә еришиш үчүн һәр қандақ бәдәл төләштин, һәр қандақ болмиғур васитиларни қоллиништин янмайдиған бир түркүм мәхлуқларму йетишип чиқти. Улар бу җәһәттә еришкән нәрсилиридин махтанди, һозурланди. Вәһаләнки, қурбан қиливәткән адимийликлиридин қилчиму әпсусланмиди. Һәтта мәһрум болған адимийлигини билишкиму қадир болалмиди. Адимийликлиридин барғансири ятлишип кәткән бу әвлатни илгирикигә техиму охшимайдиған йәнә бир әвлат барлиққа кәлди (бу йәрдә биз һәммини қара-қойуқ бир таяқта һайдимаймиз. Һәммила адәмни әхлақта ярамас дегәнниму тәрғип қилмаймиз, әлвәттә).

Адәттә, дадилар аиләвий әхлақниң һамийлири һесаплиниду. Уларға аилә әзалирини әхлақ җәһәттә равурус йетәкләш мәҗбурийити жүкләнгән; аилигә үлгә вә намунә болуш вәзиписи әҗдатлардин мирас қалған. Демисиму, балиларниң қәлбидә анилар көйүмчанлиқи билән орун алса, дадилар тәләпчанлиғи билән образ тикләйду. Дада «Өз падилири»ни һәр җәһәттин яхши һимайә қилмиса, тәбиий һалда «падилири» бөригә йәм болуп кетиду. Бөриниң үңкүригә билип – билмәй, һәттаки өзи халап кирип кетиду. Мана бу барлиқ пажиәниң башлиниши.

Хош, бизниң дадилиримиз өз «падисини»ни һәр җәһәттин һимайисигә алалайдиған әхлақ сапасиға егиму – йоқ? Мән һазирқи бир қисим дадилиримизниң ярамлиқ әвлат тәрбийиләш, еғир мәсъулийитни үстигә елиш, хәтәр вә қийинчиликқа көкрәк кирип оттуриға чиқиш, қәйсәр вә чидамлиқ болуш, һалал меһнәт билән яшаш җәһәттә ойнаватқан ролиға, парасити вә диянитигә апирин етиш билән бир чағда йәнә бир қисим дадилиримизниң бу җәһәттики сапасидин гуманлинимән. Мәрт – мәрданә, җасарәтлик, ғурурлуқ, номусчан, чидамлиқ, әркәкләргә хас дадиларниң сани азлап «нәсли қуруп кетиш хәвипи»гә дуч келиватқандәк һис қилимән. Әксичә, «Өйүңниң дериза пәрдиси чирайликкән» дәп қойса, һәпиләп хошал жүридиған хеним миҗәз дадиларни; башлиғи «Аялиң көрүнмәйдиғу?» дәп сориса, башлиғим маңа амрақ дәп махтинип жүридиған йумшақбаш дадиларни; йелинип – ялвуруп яшашқа көнүкүп кәткән лайғәзәл дадиларни; һиммәт – ғәйритигә таянмастин, тамахорлуқ билән яшашни адәт қиливалған лалма мижәз дадиларни; әмәл – мәнсәпниң сайисигә еришип қалса, чай ойнап һармайдиған пахпақ дадиларни; өзи әркәк туруп, әрләр билән танца ойнашни номус билмәйдиған зәипанә мижәз дадиларни; бир бутулка бәдбой һарақниң қули болуп, соруниму сорун соқулдап, тетиқсиз юморларни ейтишип, һармайдиған һамақәт дадиларни; ләвзидә турмайдиған, хиянәткарлиқ, сатқунлуқ, сахтипәзлик, сухәнчиликтәк пәскәшликләрни җаһандарчилиқ йоли қиливалған аталмиш дадиларни көпләп көрүп туруватқан әһвалда, дадилиримизниң сапасидин үмүтвар болуш мумкинму? Бундақ дадилар әвлатларниң қисмитини қийин күнләргә қоймайду, дәп ким ейталайду? Бундақ дадилар өз аилисини алийҗанап әхлақ өлчәмлири билән тутуп туралайду?

Кесип ейтишқа болидуки, бундақ дадилар бизниң ижтимаий әхлақимизни булғап, әвлатлириниң роһини кардин чиқирип, уларни пажиәниң патқиғиға патуруп қойиду.

Әнди бундақ «Дада»лиқ обризимизға үзүл – кесил хатимә беридиған пәйт кәлди. Чүнки бизни мөлчәрлигүсиз келәчәк күтүп турмақта. Шуңа, ахирида мундақ тәкитләп қойуш керәк: дадилар – милләтниң түврүги, қоли, қанити. Дадиларниң вуҗуди һәққанийәт билән, батурлуқ билән, чеварлиқ билән, әқил вә диянәт билән толуши керәкки, у йәрдә делиғоллуқ, мужмәллик, пәмсизлик, бели бошлуқ, садақәтсизлик, һамақәтлик, һорунлуқ иллитлири болмаслиғи керәк. Дадилар қәйсәрликтә, чидам – жасарәттә, илим – һүнәрдә, вападарлиқта, әл – журтқа һиммәт көрситиштә... пәрзәнтлиригә үлгә болалиши керәк.

Мошуларни қилиш үчүн қандақ қилиш керәк? Әлвәттә, мени өз ичигә алған барлиқ дадилар өзимизни бир кетим дәңсәп көрүшимиз вә өзимизни мукәммәлләштүрүш үчүн тиришишимиз лазим.

Ялкун Рози
(«Шинҗаң мәдәнийити» журнилидин елинди).

بىزگە قانداق دادىلار كېرەك؟

دادىلار قەيسەرلىكتە، چىدام ـ جاسارەتتە، ئىلىم ـ ھۈنەردە، ۋاپادارلىقتا، ئەل ـ يۇرتقا ھىممەت كۆرسىتىشتە... پەرزەنتلەرگە ئۈلگە بولالىشى كېرەك.

«بالىلىرىمىز مەدەنىيەت ۋە دۇنيا قاراشلار ئۈستۈنلۈك تالىشىۋاتقان دەۋردە ياشاۋاتىدۇ. بۇنداق مۇھىتتا بىزگە مېھىر ـ شەپقەتنى غەپلەت بۆشۈكىگە ئايلاندۇرۇۋالغان ئانىلار كېرەك ئەمەس، بەلكى ئۇنى يۈكسەك ئېتىقاد ستراتېگىيەسىگە ئايلاندۇرغان ئانىلار كېرەك».

بۇ بىر ئابزاس سۆز ئابدۇقادىر جالالىدىننىڭ «شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلىنىڭ 2004 ـ يىللىق 2 ـ سانىدا ئېلان قىلىنغان «بىزگە قانداق ئانىلار كېرەك؟» دېگەن ماقالىسىنىڭ ئاخىرىدىكى كەسكىن خىتابى. مېنىڭچە، سۆيۈملۈك ئانىلىرىمىزغا قىلىنغان بۇ خىتاب يەنە ئۆز نۆۋىتىدە قەدىرلىك دادىلارغىمۇ ئوخشاشلا ماس كېلىدۇ. مەن ئەشۇ ماقالىنى ئوقۇغاندىن كېيىن «بىزگە قانداق دادىلار كېرەك؟» دېگەن مەسىلە ئۈستىدە جىددىي ئويلىنىپ قالدىم.

شۈبھىسىزكى، بىر مىللەت ئۆزىنىڭ كېلەچەك ـ ئىستىقبالى ھەققىدە ئەستايىدىل ئويلانغاندا، مەۋجۇت ھالىتىدىن ئۆكۈنۈپ قانائەتسىزلىك ھېس قىلغاندا ۋە ئەندىشىگە چۆمگەندە، تەبىئىي ھالدا كرىزىس ئېڭى كۈچىيىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن، بۇ نېمە ئۈچۈن؟ قانداق قىلىش كېرەك؟ بىزگە نېمە كېرەك؟ چىقىش يولى ـ تەرەققىيات يولى زادى قەيەردە؟ دېگەندەك نۇقتىلاردىن چىقىپ تۇرۇپ تەپەككۇر قىلىدۇ. بايانىمىزدىكى «بىزگە قانداق ئانىلار كېرەك؟»، «بىزگە قانداق دادىلار كېرەك؟» دېگەن تېمىلار ئۈستىدىكى ئويلىنىشلارمۇ شۇنىڭ جۈملىسىدىندۇر.

بىلىپ تۇرۇپتىمىز: نۆۋەتتە، خەلقىمىز مەۋجۇت بولۇش، تەرەققىي قىلىش، ئەنئەنە ۋە مىللىي خاسلىقنى ساقلاش قاتارلىق جەھەتلەردە قاتمۇقات خىرىسقا دۇچ كېلىۋاتىدۇ. گەرچە يۈتكۈل يەرشارى مىقياسىدا تۈرلۈك ساھەلەر بويىچە كۆرۈلۈۋاتقان كەسكىن رىقابەت ۋە خىرىس ھەممە مىللەتكە ئوخشاش بولسىمۇ، ھەر بىر مىللەتنىڭ ئەھۋالى مەلۇم جەھەتلەردە يەنىلا پەرقلىنىپ تۇرىدۇ. بىزگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، ھازىر ئەڭ مۇھىمى ۋە خەۋپلىك بولۇۋاتقىنى ئەخلاق ـ پەزىلەت جەھەتتىكى يېمىرىلىشتۇر. بۇنى «بىز دۇچ كېلىۋاتقان بارلىق خىرىسلار ئىچىدىكى ئەڭ زور خىرىس» دەپ ئېيتىشقا بولىدۇ. كۆپىنچە كىشىلەر بەلكىم «ئەخلاق ـ پەزىلەت جەھەتتىكى چۈشكۈنلىشىش پۈتكۈل ئىنسانىيەت ئورتاق دۇچ كېلىۋاتقان ئىجتىمائىي مەسىلە» دەپ ئويلىشى مۇمكىن. توغرا، ئەقلىي ئىقتىدار جەھەتتە غايەت زور ئىلگىرىلەشلەرگە ئېرىشىپ، مۆجىزە خاراكتېرلىك پەن ـ تېخنىكا مۇۋەپپەقىيەتلىرىنى قولغا كەلتۈرگەن ئەللەردىكى كىشىلەردىمۇ ئەخلاقىي چۈشكۈنلىشىش مەسىلىسى مەۋجۇت. موشۇ مەنىدىن ئېيتقاندا، ھەقىقەتەنمۇ ئەخلاق كرىزىسى مەسىلىسى تەرەققىي تاپقان ۋە تەرەققىي تاپمىغان بارلىق ئەل خەلقلىرى ئۈچۈن ئورتاق مەسىلە بولۇپ قالدى، دەپ قاراشقا بولىدۇ. ئەمما مەن بىزنىڭ ئەخلاق ـ پەزىلەت جەھەتتە يېمىرىلىشىمىز باشقىلارنىڭكىدىن ئۆزگىچىرەك، دەپ قارايمەن. سەۋەبى شۇكى، بىزنىڭ كىشىنىڭ زوقى كېلىدىغان ھەققانىيەت، گۈزەللىك، مەردانىلىك، ئوچۇق ـ يورۇقلۇق، باتۇرلۇق، مېھرىبانلىق بۈيۈك ھېسابلىنىدىغان نوپۇزلۇق ئەخلاق ئۆلچەملىرىمىز قاياقلاردىندۇر يۇقتۇرۇۋېلىنغان چاكىنا ئەخلاق قاراشلار تەرىپىدىن يەكلەنمەكتە، بىر چەتكە چۆرۈپ تاشلانماقتا. قارايدىغان بولسىڭىز پارىخور ئەمەلدارلارنىڭمۇ، خوشامەتچى جان باقتىلارنىڭمۇ، نومۇسسىز ئىپپەت سودىگەرلەرنىڭمۇ، ھارام تاماق ھورۇنلارنىڭمۇ، ئەيتاۋۇر، خىروئىن سودىسى بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلارنىڭمۇ... ئۆزى ئۈچۈن توغرا ھېسابلىنىدىغان بىر تالاي ئەخلاق سەپسەتىلىرى بار. ئۇلار بۇ خىل بىر تەرەپلىمە، چاكىنا، كۈلكىلىك ئەخلاق سەپسەتىلىرىنى ھېيىقماستىن سۆزلەپ يۈرۈۋېرىدۇ. ئۇنداقلاردا نە گۇناھ تۇيغۇسى، نە ۋىجدانىي ئازاب تۇيغۇسى، نە نومۇس تۇيغۇسى يوق. ئۇلار ئۆز قىلمىش ـ ئەتمىشلىرىدىن ماختانسا ماختىنىدۇكى، قىلچىمۇ ئۆكۈنمەيدۇ، ئەپسۇسلانمايدۇ. نېمە ئۈچۈن ئۇلارنىڭ تىلى ئۇزۇن، گەپ ـ سۆزى ياڭراق، يۈرۈش ـ تۇرۇشى شۇنچە كۆرەڭ؟ سەۋەبى، ئۇلار نوپۇزلۇق ئەخلاق ـ پەزىلەت ئۆلچەملىرىنىڭ چەكلىمىسىنى دېيەرلىك ھېس قىلمىغان، ئالىيجاناب ئەخلاق ـ پەزىلەتنىڭ كۈچىنى تولۇق تونۇپ يەتمىگەن. شۇڭا، ئۆزلىرى كېتىۋاتقان يولنىڭ نومۇسسىز يول ئىكەنلىكىنى ھېس قىلماق تۈگۈل، ئەكسىچە ئۇنى جاھاندارچىلىقنىڭ شەرەپلىك يولى، دەپ بىلىدۇ. ئەخلاق ئۆلچەملىرىمىزنىڭ بۇنداق ئاستىن ـ ئۈستۈن بولۇپ كېتىشىدىكى تۈپ سەۋەب مېنىڭچە، بىزنىڭ ئايرىم ساندىكى دادىلىرىمىزدا. بىزنىڭ ھازىرقى دادىلىرىمىز ئۆتكەن ئەسىردىكى 50 ـ، 60 ـ، 70 ـ يىللاردا ئۆسۈپ يېتىلگەن. ئۇ چاغلاردا كىشىلەرنىڭ «ئىجتىمائىي ھەرىكەتلەردىكى ئىنقىلابىي قىزغىنلىقى» بەكرەك تەكىتلىنىپ، «ھەق ـ ناھەق تۇيغۇسىغا ئىگە، مۇھەببەت ـ نەپرەت تۇيغۇسى روشەن، گۈزەللىك بىلەن رەزىللىكنى پەرق ئېتىش ئىختىدارى كۈچلۈك، ھالال بىلەن ھارامغا بولغان مۇئامىلىسى سەزگۈر ئادەملەردىن بولۇشنى تەكىتلەش» كە يېتەرلىك ئەھمىيەت بېرىلمىگەن. بۇ دادىلار ئارقا ـ ئارقىدىن تۇغۇلغان پەرزەنتلىرىگە ئەخلاق جەھەتتە زۆرۈر بولغان تەلەپلەرنى قويۇپ، ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدىغا ئالىيجاناب پەزىلەت گۈللىرىنىڭ ئۇرۇقىنى تېرىشقا، ئۇلارنىڭ قەلبىدە نوپۇزلۇق ئەخلاق ئۆلچەملىرىنىڭ شەكىللىنىشىگە يېتەرلىك ئەھمىيەت بېرەلمىگەن. پەقەت، قانداق قىلىپ تىرىشىپ ئوقۇپ ياكى تىرىشىپ ئىشلەپ ياخشى كۈن كەچۈرۈش توغرىسىدىلا گەپ ـ سۆز قىلىنغان. نەتىجىدە ماددىي مەنپەئەتكە سەزگۈر قىلىپ ئادەتلەندۈرگەن ۋە پەرزەنتلەردىن مال ـ دۇنيانى، ھوقۇق ـ ئىمتىيازنى ھەممىدىن ئەلا بىلىدىغان، بۇ نەرسىلەرگە ئېرىشىش ئۈچۈن ھەر قانداق بەدەل تۆلەشتىن، ھەر قانداق بولمىغۇر ۋاسىتىلارنى قوللىنىشتىن يانمايدىغان بىر تۈركۈم مەخلۇقلارمۇ يېتىشىپ چىقتى. ئۇلار بۇ جەھەتتە ئېرىشكەن نەرسىلىرىدىن ماختاندى، ھوزۇرلاندى. ۋەھالەنكى، قۇربان قىلىۋەتكەن ئادىمىيلىكلىرىدىن قىلچىمۇ ئەپسۇسلانمىدى. ھەتتا مەھرۇم بولغان ئادىمىيلىكنى بىلىشكىمۇ قادىر بولالمىدى. ئادىمىيلىكتىن بارغانسېرى ياتلىشىپ كەتكەن بۇ ئەۋلادتىن ئىلگىرىكىگە تېخىمۇ ئوخشىمايدىغان يەنە بىر ئەۋلاد بارلىققا كەلدى (بۇ يەردە بىز ھەممىنى قارا ـ قويۇق بىر تاياقتا ھەيدىمەيمىز. ھەممىلا ئادەمنى ئەخلاقتا يارىماس دېگەننىمۇ تەرغىب قىلمايمىز، ئەلۋەتتە).

ئادەتتە، دادىلار ئائىلىۋىي ئەخلاقنىڭ ھامىيلىرى ھېسابلىنىدۇ. ئۇلارغا ئائىلە ئەزالىرىنى ئەخلاق جەھەتتە راۋۇرۇس يېتەكلەش مەجبۇرىيىتى يۈكلەنگەن؛ ئائىلىگە ئۈلگە ۋە نەمۇنە بولۇش ۋەزىپىسى ئەجدادلاردىن مىراس قالغان. دېمىسىمۇ بالىلارنىڭ قەلبىدە ئانىلار كۆيۈمچانلىقى بىلەن ئورۇن ئالسا، دادىلار تەلەپچانلىقى بىلەن ئوبراز تىكلەيدۇ. دادا «ئۆز پادىلىرى»نى ھەر جەھەتتىن ياخشى ھىمايە قىلمىسا، تەبىئىي ھالدا «پادىلىرى» بۆرىگە يەم بولۇپ كېتىدۇ. بۆرىنىڭ ئۆڭكۈرىگە بىلىپ ـ بىلمەي ھەتتاكى ئۆزى خالاپ كىرىپ كېتىدۇ. مانا بۇ بارلىق پاجىئەنىڭ باشلىنىشى.

خوش، بىزنىڭ دادىلىرىمىز ئۆز «پادىسى»نى ھەر جەھەتتىن ھىمايىسىگە ئالالايدىغان ئەخلاق ساپاسىغا ئىگىمۇ ـ يوق؟ مەن ھازىرقى بىر قىسىم دادىلىرىمىزنىڭ يارامىلىق ئەۋلاد تەربىيەلەش، ئېغىر مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئېلىش، خەتەر ۋە قىيىنچىلىققا كۆكرەك كېرىپ ئوتتۇرىغا چىقىش، قەيسەر ۋە چىداملىق بولۇش، ھالال مېھنەت بىلەن ياشاش جەھەتتە ئويناۋاتقان رولىغا، پاراستى ۋە دىيانىتىگە ئاپىرىن ئېيتىش بىلەن بىر چاغدا يەنە بىر قىسىم دادىلىرىمىزنىڭ بۇ جەھەتتىكى ساپاسىدىن گۇمانلىنىمەن. مەرد ـ مەردانە، جاسارەتلىك، غۇرۇرلۇق، نومۇسچان، چىداملىق، ئەركەكلەرگە خاس دادىلارنىڭ سانى ئازلاپ «نەسلى قۇرۇپ كېتىش خەۋپى» گە دۇچ كېلىۋاتقاندەك ھېس قىلىمەن. ئەكسىچە، «ئۆيۈڭنىڭ دېرىزە پەردىسى چىرايلىقكەن» دەپ قويسا، ھەپىلەپ خوشال يۈرىدىغان خېنىم مىجەز دادىلارنى؛ باشلىقى «ئايالىڭ كۆرۈنمەيدىغۇ؟» دەپ سورىسا، باشلىقىم ماڭا ئامراق دەپ ماختىنىپ يۈرىدىغان يۇمشاقباش دادىلارنى؛ يېلىنىپ ـ يالۋۇرۇپ ياشاشقا كۆنۈكۈپ كەتكەن لايغەزەل دادىلارنى؛ ھىممەت ـ غەيرىتىگە تايانماستىن تاماخورلۇق بىلەن ياشاشنى ئادەت قىلىۋالغان لالما مىجەز دادىلارنى؛ ئەمەل ـ مەنسەپنىڭ سايىسىگە ئېرىشىپ قالسا چاي ئويناپ ھارمايدىغان پاخپاق دادىلارنى؛ ئۆزى ئەركەك تۇرۇپ ئەرلەر بىلەن تانسا ئويناشنى نومۇس بىلمەيدىغان زەيپانە مىجەز دادىلارنى؛ بىر بوتۇلكا بەدبۇي ھاراقنىڭ قۇلى بولۇپ، سورۇنمۇ سورۇن سوكۇلداپ، تېتىقسىز يۇمورلارنى ئېيتىشىپ ھارمايدىغان ھاماقەت دادىلارنى؛ لەۋزىدە تۇرمايدىغان، خىيانەتكارلىق، ساتقۇنلۇق، ساختىپەزلىك، سۇخەنچىلىكتەك پەسكەشلىكلەرنى جاھاندارچىلىق يولى قىلىۋالغان ئاتالمىش دادىلارنى كۆپلەپ كۆرۈپ تۇرۇۋاتقان ئەھۋالدا، دادىلىرىمىزنىڭ ساپاسىدىن ئۈمىدۋار بولۇش مۇمكىنمۇ؟ بۇنداق دادىلار ئەۋلادلارنىڭ قىسمىتىنى قىيىن كۈنلەرگە قويمايدۇ، دەپ كىم ئېيتالايدۇ؟ بۇنداق دادىلار ئۆز ئائىلىسىنى ئالىيجاناب ئەخلاق ئۆلچەملىرى بىلەن تۇتۇپ تۇرالامدۇ؟

كېسىپ ئېيتىشقا بولىدۇكى، بۇنداق دادىلار بىزنىڭ ئىجتىمائىي ئەخلاقىمىزنى بۇلغاپ، ئەۋلادلىرىنىڭ روھىنى كاردىن چىقىرىپ، ئۇلارنى پاجىئەنىڭ پاتقىقىغا پاتۇرۇپ قويىدۇ.

ئەندى بۇنداق «دادا»لىق ئوبرازىمىزغا ئۈزۈل ـ كېسىل خاتىمە بېرىدىغان پەيت كەلدى. چۈنكى بىزنى مۆلچەرلىگۈسىز كېلەچەك كۈتۈپ تۇرماقتا. شۇڭا ئاخىرىدا مۇنداق تەكىتلەپ قويۇش كېرەك: دادىلار ـ مىللەتنىڭ تۈۋرۈكى، قولى، قانىتى. دادىلارنىڭ ۋۇجۇدى ھەققانىيەت بىلەن، باتۇرلۇق بىلەن، چەۋەرلىك بىلەن، ئەقىل ۋە دىيانەت بىلەن تولۇشى كېرەككى، ئۇ يەردە دېلىغوللۇق، مۇجمەللىك، پەمسىزلىك، بېلى بوشلۇق، ساداقەتسىزلىك، ھاماقەتلىك، ھورۇنلۇق ئىللەتلىرى بولماسلىقى كېرەك. دادىلار قەيسەرلىكتە، چىدام ـ جاسارەتتە، ئىلىم ـ ھۈنەردە، ۋاپادارلىقتا، ئەل ـ يۇرتقا ھىممەت كۆرسىتىشتە... پەرزەنتلىرىگە ئۈلگە بولالىشى كېرەك.

موشۇلارنى قىلىش ئۈچۈن قانداق قىلىش كېرەك؟ ئەلۋەتتە مېنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بارلىق دادىلار ئۆزىمىزنى بىر قېتىم دەڭسەپ كۆرۈشىمىز ۋە ئۆزىمىزنى مۇكەممەللەشتۈرۈش ئۈچۈن تىرىشىشىمىز لازىم.

يالقۇن روزى،
«شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلىدىن ئېلىندى.

Таһир Ләтипҗан оғли (Тураний) 1949-жили Җалал-Абад шәһиридә туғулған. Орта билимгә егә. Һәвәскар рәссамчи. Тарих вә шеирийәткә қизиқиду. 1965-жилдин тартип шеир йезишқа башлиған. Уруқ - әвладиниң йилтизи уйғур. Ана вәтинимиз Уйғурстанни 12 қетим зиярәт қилған. Биз Таһир Ләтипҗан оғлиниң уйғур вә рус тилидики икки шеирини гезит оқурмәнлириниң диққитигә һавалә қиливатимиз.

Редакция

Сокол

Стать соколом нелегко друг мой, –
Никогда не мечтай о планете другой...

Если вдруг окажешься на такой высоте –
Не забудь о Родине, и о ее красоте!

Чрезмерная гордость - знак глупости,
Забывать о близких - болезнь скупости...

Глубоко дыша, тихо нас ждут гробы –
Могилам то всё равно: богачи иль рабы.

Когда уснет сердце - душа нам чужая,
Захочет Бог - уснет навсегда жизнь любая.

Хочешь стать богатым - думай и соображай ,
Кто поможет в этом - не забудь и уважай.

Не все же добрые, ради бедных, как мы,
Помни о них, если царём станешь вдруг ты...

Лачин

Лачин болуш мүшкүл, достум, -
Саманий арзу қилмиғин.
Гәр бешиң көкләрдә болса-
Йәрдин үмүтни үзмигин.
Кибир билән этмә жапа-
Йәрдики адәмләргә.
Ишинип байлиққа сән-
Бәрмә азар һәтәмләргә.
Йәр қәридә көзини тикип –
Бизни күтәр қәбирләр,
Әҗәл яшқа қаримас-
Тәңуңа яш-керилар.
«Пуф» десәк гәр (беганажан) –
Чекәлмәймиз һеч ваһим.
Немә күтсә бәҗә қилар-
Әршидики илаһим.

Таһир Тураний...

Нуржамал Мухамедрахимова Маликовна родилась в 1960г. в с. «Ала-Тоо» Аламединского района Чуйской области. Сейчас живет в с. «Лебединовка». Стихи начала писать с 1997 года. Некоторые ее стихи были опубликованы в прессе. В нашем номере мы впервые публикуем ее стихи.

Подари мне лунный свет

Подари мне лунный свет,
Нашей любви преграды нет.
На земле и на луне,
Светит радужный свет.
Зелёный свет прекрасней нет –
Лесами, полями окружен свет;
Жёлтый свет - одуванчиков плеть,
Красный свет - цветами мир одет!
Меж планет, Юпитер и Комет –
Светит лунный свет! Мне её рукой
недостать.
А что на земле рукой подать.
Любовью озарят свет,
Прекрасней жизни на земле нет!
Дарю я тебе тот лунный свет!
Что весь мир любовью согрет!

Детство

Свой дворик вспоминаю,
Как наше детство прошло.
Бегали, прыгали - играли,
Дружной бандой называли.
Каждый час, был расписан.
С утра у нас больница,
А после зарница.
Стали мы подрастать и ума
набирать.
Ходили мы хором песни пели,
Нам было весело интересно,
Всё в далеком прошлом -
Но мы с улыбкой вспоминаем,
Как годы пролетели - все мы
Как птицы разлетелись.
Где же вы друзья,
Подружки с детства нашей,
Мне часто снится сон - наш
дворик,
И уютный дом.

Нуржамал Мухамедрахимова

Яшаң мәңгүгә

Хиялим шамили ялпуп
бешимда,
Җапакәш вәтиним
қойнини көздим.
Рабия ханимни
алғандә әскә,
Қәлбимдә теңи йоқ
күч-қуват сәздим.

У өскән балилиқ тәварук жайлар,
Өтти көз алдимдин бир – бир тизилип.
Гояки өчмәс от – хатирә болуп,
Орниди қәлбимгә йени из селип.

Алтунниң макани – гөзәл Алтайда,
Йетилип, өсүпту әқиллиқ, зерәк.
Шу әзиз тупраққа көюп жүриги,
Йенипту аламчә зор арман – тиләк.

Һаятқа һемишә ташлап у нәзәр,
Вужуди яниду ана вәтән дәп.
Көз тикип келәчәк мәнзилгә һәр дәм,
Өтмәктә һаяти уйғур ғемин йәп.

Кәтмиди бекарға һәр отлуқ нәпәс,
Җәң болуп йүксәлди басқан қәдими.
Инқилап йолида тәрләрни төкүп,
Һәр минут яниду дилда әл ғеми.

Мәнивий анимиз – уйғур тимсали,
Тилиди саадәт душмәнгә завал.
Вәтәнниң һөрлиги униң шуари,
Яшайду беғубар тоғра вә һалал.

Хәлқигә сиңдүргән тәһписи тағдәк,
Хислити демократ, образи ялқун.
Душмәнгә дили оқ, достларға бағдәк,
Елигә байрақдар азатлиқ үчүн.

Һәр қачан һәқиқәт сөзлири янрар,
Хитави дилларни ойғутуп һаман.
Уйғурни һөррийәт ихбалға чиллар,
Яшисун Рабия мәңгүгә аман.

Хәйриниса Турди

Уйғур оғлани

(Мәрһум инимиз Пәрһат Әхмәтовқа беғишлаймән)

Сөйгәч әзиз йерини,
Қоғдаш үчүн елини.
Қалқан қилди хәлқигә,
Айимастин җенини.

Гүл – ғунчидәк жигитләр,
Ечилмастин солдиғу.
Ойнап – күлүш орниға,
Қара йәргә кирдиғу.

Арқисида баллири,
Қалди житим қозидәк.
Ата – ана дәрдигә,
Чидаламду бу жүрәк?!

Бир қериндаш әзәлдин,
Қирғиз, уйғур, һәммимиз.
Биргә яшап, тәң ақти,
Маңлайдики тәримиз.

Қирғизларға көйәтти,
Қериндишим Пәрһатму.
Түгимәйду тәрипи,
Қанчә мақтап өтсәкму!

Уйғурларниң унидәк,
Оғлани бар санақсиз.
«Батур» дегән нам билән,
Аталғачқа рази биз.

Бир жил өтти аридин,
Хошлашқанға биз билән.
Махтиниду уйғурлар,
Сәндәк оғул – қиз билән.

Раһиләм Якупова

Яшлиғим

Яшлиғим – гөзәллигим,
Әслидим дайим сени.
Сән билән күлдүм хошал,
Бәхтияр қилғач мени.

Сән гоя баһар едиң,
Яшниған өмүрүм һаман.

Өтсиму ай, жил чепип,
Бу һаят өтти раван.

Яшлиғим – арманлирим,
Һәр қачан ядимда сән.
Сән берип турғач куват,
Һәр нәпәс җенимда сән.

Нурқиз һажим Кәримова

Сегиниш

Вәтән ишқида,
болуп мән шәйда,
Беарам соқар,
жүрәк йәнила.
Әгәр яшисақ, өз
жутумизда,
Тепилар еди,
жүрәккә дава.

Торғайниңму өз, увиси бардур,
Тинмай буғулдап, сайрар у шуңа.
Бизма һәм учуп, қақаттуқ қанат,
Әркин хуш яйрап, маканимизда.

Әҗәп гөзәл, бу дуния !

Әҗәп гөзәл, бу дуния.
Таң сүбһәси атқанда.
Һаятлиқниң гүлзари,
Қуяш нурин чачқанда.

Әҗәп гөзәл, бу дуния.
Гәр қарисаң әтрапқа,
Ала- йешил кепинәк.
Гүлдин - гүлгә қонмақта.

Әҗәп гөзәл, бу дуния,
Су шақрап аққанда.
Пәрвәз қилип, көктә қуш,
Учуп қанат қаққанда.

Әҗәп гөзәл, бу дуния,
Толун айму чиққанда.
Қәлибләрни ойғутуп,
Арам берип, бу җанға.

Әҗәп гөзәл, бу дуния,
Бизләр үчүн, бәк қиммәт.
Уни асрап, қәдирләш,
Инсан үчүн, зор һиммәт.

Үмүт билән яшиса инсан

Үмүтләр ичрә, яша һәр қачан,
Йәтмәк үчүндур, нишанға һаман,
Бепәрвасизлиқ, билән яшисаң
Болур һаятиң, бесапа, вәйран.

Үмүтсиз инсан, бир күнни ойлар,
Қиммәт һаятин, өткүзүп бекар.
Хиял боп қалар, арзу вә арман,
Гөзәл һаятни етип, хару зар.

Зәйипләшкәндә, яшлиғин кетип,
Үмүтсизлинип, чекәрсән һәсрәт.
Әпсус, яшлиқниң үмүтсизлиги,
Яширип, көпләп, өсмәктә пәкәт.

Үмитвар болсаң, өчмәс чириғиң,
Бәһриман болуп, сәндин әвладиң.
Әнә шу чағда, арманға йетип,
Рази болурсән, өткән һаятиң.

Үмитвар болуп, яшиғин таза,
Вәтән, хәлқиңгә садиқ бол раса.
Илим, мәһнәткә, интилсәң һаман,
Шунда болурсән, тәләйлик инсан!

Бибинур һәмра

جاسۇر ۋە جاسۇس
(ھېكايە)

«قوساق ئىچىپ كەتتى، - دەپ ئويلىدى جاسۇر، - كۆڭنىمۇ سوۋۇپ كەتتى. ئاشخانىغا كىرىپ بىر تەخسە تاماق يەپ، ئازراق ئىسسىنىۋالمىسام بولمىدى» شۇ خۇلاسىگە كەلدى.

جاسۇر بەزى بىر ئىشسىزلارغا ئوخشاش كىراكەشلىك قىلاتتى. ئۇ ئوتتۇرا بويلۇق، ئورۇق كەلگەن رەڭگى يىگىت بولۇپ، بۇ يىل 18 ياشقا چىققان ئىدى. جاسۇرنىڭ دادىسى ئۇزۇن يىللاردىن بېرى كىراكەشلىك قىلىپ روزغار تەۋرىتىپ، بالا - چاقىسىنى بېقىپ كەلگەنىدى. مانا بىر يىلدەك بولدى دادىسى ئاغرىقچان بولۇپ، ئۆيدىن چىقالماس بولۇپ قالدى. ئەندى دادىسىنىڭ ئورنىغا كىراكەشلىك قىلىش ئىشى جەسۇرنىڭ زىممىسىگە يۈكلەنگەن ئىدى. بۇلار ياشاۋاتقان چۆچەك شەھىرى شەرقىي تۈركىستاننىڭ غەربىي شىمالىغا ئورۇنلاشقان. بۇ يەرلەردە قىش خېلىلا قاتتىق بولىدۇ. ھەر يىلى قىشتا قار قېلىن ياغىدۇ. قار يېغىپ بولغاندىن كېيىن جانگىرلىغان سوغ باشلىنىدۇ. پۈتلىرىغا پىيما كىيىۋالغان ئادەملەر ئۆياق - بۇياققا ماڭغاندا تاپىنىنىڭ ئاستىدىن چىققان غاچىلدىغان ئاۋاز خېلى يەرگىچە ئاڭلىنىپ تۇرىدۇ.

ئۆلكىنىڭ باشقا يەرلىرىگە ئوخشاش بۇ شەھەردىمۇ قولىدا بىر - ئىككى ئات ئۇلاغلىرى بار كىشلەر يازلىقى خادۇك ھارۋۇ بىلەن، قىشتا قوش تاپانلىق چانىغا ئات قوشۇپ كىراكەشلىك قىلىدۇ. ئۆتكەن ئەسىرنىڭ 40 - يىللىرىنىڭ بېشى ئىدى. ئۇ يىللىرى بۇ شەھەردە يېنىك ماشىنە پۈتۈنلەي يوق، گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىنىڭ بىردۇ - يېرىم ھەربىي ژۈك ماشىنلىرى ناگان - ناگاندا كوچىلاردا ئۇياقتىن - بۇياققا مېڭىپ ئۆتكىنىدە بولسا، تالادا ئويناپ ژۈرگەن كىچىك باللار: «ۋا، مانا، ماشىنا، ماشىنا!» دەپ ئاۋازىنىڭ بارچى ۋاقىراپ، ئۇنىڭ كەينىدىن خېلە يەرگىچە ژۈگرەپ ماڭاتتى. شۇڭلاشقا شەھەر ئاھالىسى ھەر خىل ژۈك تاقىلىرىنى يازلىقى ئاتلىق ھارۋۇلاردا، قىشتا چانىلارغا بىسىپ توشاتتى. ئەشۇنداق ژۈكلەرنى ياكى ئادەملەرنى بىر يەردىن ئىككىنچى يەرگە توشۇپ تىرىكچىلىك قىلغان كىراكەشلەرنىڭ بىرىسىنىڭ ئوغلى موشۇ جاسۇر ئىدى. جاسۇر بارى - يوقى تۆرت سىنىپ ئوقۇش ئىمكانىيىتىگە ئېرىشەلىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن ئائىلەۋىي تۇرمۇشنىڭ ئېغىرچىلىغىدىن ئوقۇشتىن قول ئۈزگەنىدى.

ھازىر ئۇ ئاتنىڭ بوجىسىنى سىلكىپ، ئۇنى ئاشخانە تەرەپكە قاراپ ھايىدىدى. چانىنى ئۆگزى پاكا، ئانچە چوڭ بولمىغان ئاشخانىنىڭ ئالدىغا ئەكىلىپ توختاتتى. يەم سېلىنغان خالتىنى ئاتنىڭ تۇمشۇقىغا كىيگۈزۈپ، بېشىنىڭ ژۇقارقى تەرىپىگە ئېلىپ قويغان ئىدى. ئات خالتىنىڭ ئىچىدىكى يەمنى كوتۇلدىتىپ يېيىشكە باشلىدى. جاسۇر ئاشخانىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ ئىچكىرىگە كىرگەن ئىدى، ئۇنىڭ بىلەن بىللە بىر قوچاق سوغاق تۇمان ئىسسىق ئۆيگە كىردى. ئۈستەلدە ھور چىقىپ تۇرغان يوغان چەيدىلدىن بىر - بىرلەپ پىيتىر مانتا ئېلىپ، يەنە بىر قولىدىكى تەخسىگە تىزىۋاتقان ئاشپەز تالادىن كىرگەن جاسۇرنى كۆرۈپ:

- مانا، مانا ياغ يەيسەن، ياغ يەيسەن، بىرى، ئىككى، - بەشتە، ئالتە، - دەپ ئۆزى كىچىك ئاشخانىنى بېشىغا كىيىپ ۋاقىراشقا باشلىدى. جاسۇر ئاشپەزگە قاراپ ئاستا كۈلۈپ قويۇپ كىچىك دېرىزىنىڭ [illegible] بولۇڭدا قويۇلغان ئۈستەلگە كېلىپ ئولتۇردى. [illegible] ئاشخانىدا تاماق يەۋاتقان كىشىلەر [illegible] بولۇڭدىكى ئۈستەلدە ئىككى كىشى ئولتۇرۇۋاتاتتى. [illegible] ھاراق قويۇپ، [illegible] ئىچىپ ئولتۇراتتى. خىتايچە جون - جون دەپ ئاتىلىدىغان [illegible] ھاراقنىڭ [illegible] دىماقنى يارغىدەك سېسىق پۇرىقى كىچىك ئاشخانىنىڭ ئىچىنى بىر ئالغانىدى. بايىتىن بېرى ھاراقنى قۇرۇق ئىچىپ، شىر كەيپە بولۇپ قالغان يىگىتلەر ئەندىلىكتە ئاشپەز ئالدىغا ئەكىلىپ قويغان مانتىدىن ھايال - شايال يەۋېتىپ، ئۆزلىرىنىڭ بايىتىن بېرى قىلىۋاتقان قىمار توغرىلىق پاراڭلىرىنى داۋاملاشتۇردى:

- ئاخشاملىقى ئاكاڭدا ھېلقى [illegible] كۆز خىتاينى راسا جايلىدىمدە: بىر سىقىم پۇلنى ئۇتۇپ چىقتىم...

جاسۇر ئۆزىگە مانتا بۇيرۇتۇپ ئۇلارنىڭ [illegible] كۈتۈپ ئولتۇرغانىدا ئىشىك ئېچىلىپ، يەنە ئىككى كىشى كىرىپ كەلدى. ئۇلار خېلە ياخشى كىيىنگەن، سالاپەتلىك، 35 - 40 ياشلاردىكى كىشىلەر ئىدى. بۇ ئىككىسى دېرىزىنىڭ [illegible] ئۈستەلگە كېلىپ ئولتۇرۇشتى. ئۇلار ئۆزلىرىگە تاماق زاكاز قىلغاندىن كېيىن بىرسى ئاشپەزنى سوراپ تۇراتتى:

- ھاي تەنچاڭ، بىزگە تاماقنى ئالدىدىن بىر بۇتۇلكا جۇن - جۇن بىلەن بىر تەخسە ئاچچىق - چۈچۈك خامسەي كەلتۈر، - دېدى.

- خوپ تەخسىر!

ھەش - پەش دېگىچە ئۇلارنىڭ دېگەن نەرسىلىرى ئالدىلىرىدا تەييار بولدى. ئۇ ئىككىسىمۇ ھاراق ئىچكەچ قىزغىن پاراڭغا كىرىشتى. ئۇلار پەس ئاۋازدا سۆزلىشىۋاتاتتى. [illegible] بولغاچقا بۇ ئىككىسىنىڭ ھەر [illegible] سۆزى جاسۇرغا ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

- شۇنداق قىلىپ [illegible] تەۋەسىدە گومىنداڭچىلارغا قارشى ئىنقىلاپ قوزغىلىپ [illegible] بىر [illegible] يوشۇرۇن تەشكىلات قۇرۇلۇپتۇ دېدىڭمۇ؟ - دېدى ئۇلارنىڭ بىرى. ئىككىنچىسى:

- ھە - ئە، - دەپ قويۇپ، بىزنىڭ گەپلىرىمىزنى بىرلىرى ئاڭلاۋاتمىغاندۇ دېگەندەك ئەتراپىغا پەخەس بولۇپ سەپ سالدى. نېرقى بولۇڭدا ئىچىپ ئولتارغان ئىككىسىگە بۇ ھاراق كەشلەرنىڭ بىزنىڭ گەپ سۆزلىرىمىز بىلەن نېمە كارى، دېگەندەك مەڭستمەسلىك بىلەن قاراپ ئۆتتى، نۆۋەت جاسۇرغا كەلگەندە بۇ ئەسكى، نەچچە يېرىگە ياماق سېلىنغان كونا چاپان كىيگەن ياش بالا بىزنىڭ نېمە توغرىلىق سۆزلىشىۋاتقانلىغىمىزنى چۈشىنىدۇ دەمسەن دېگەندەك چىرايىنى بىر پۈرۈشتۈردىدە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

- ئۇ تەشكىلاتنىڭ ئىش - ھەركىتى خېلىلا جانلىنىپ، ئىشتىك سۈرئەت بىلەن ئەتراپىغا تېز تارىلىۋاتقان گەپ. ئۇلار تارباغاتاي، ئالتاي تەرەپلەرگىمۇ ئۆز ئادەملىرىنى ئەۋەتىپ، بۇ يەردىكى كىشلەرنىمۇ ئۆز سەپلىرىگە جەلىپ قىلىپ تارتماقچى. ئۆزەڭ بىلسەن مېنىڭ گومىنداڭ پارتىيەسىگە ئەزا بولۇپ موشۇ چۆچەك شەھرىدىكى ساقچى ئىدارىسىدا ئوفىسېر بولۇپ ئىشلەپ كېلىۋاتقىنىمغا ئۇزۇن يىللار بولدى.

- ئۇنى بىلمەنغۇ، - دېدى سۆھبەتدىشى بىر رۇمكا ھاراقنى ئاغزىغا بىراقلا ئاغدۇرۇپ، چوكا بىلەن قىسىپ ئالغان ئاچچىق سەينى ماچىلدىتىپ چايناپ ئولتۇرۇپ، - سۆزنى سوزماي، گەپنىڭ پوسكاللىسىنى ئېيتقىنە. مېنى بۇ يەرگە نېمىشكە باشلاپ كەلدىڭ؟

- ئۆزەڭ بىلسەن بېشىر، - دەپ پۇخرا كىيىمدىكى ئوفىسېر گەپنى نېرىدىن باشلىدى، - ئەگەر ساقچى ئىدارىسىنىڭ رەھبىرى كادىرلىرىنىڭ بىرى سۈپىتىدە مەن ئارىلىشىپ سېنى تۈرمىدىن بالدۇرلا بوشاتمىغان بولسام، جازا قەرەلىڭ توگىگىچە يەنە بىر نەچچە يىل ئولتۇراتتىڭ ئەشۇ گۆرىدەك قاراڭغۇ زىنداندا.

- ئەلۋەتتە، ئەلۋەتتە! - دەپ بېشىر دېگەن يوغان باش كىشى تامغىنى بىر قىرىپ قويۇپ، خىقىرىغان ئاۋازدا سۆزلىدى، - مەن سېنىڭ بۇ ياخشىلىغىڭنى ھېچ قاچان ئۇنۇتمايمەن! كىبلە، قېنى، يەنە بىر ئەللىكتىن ئاتايلى! ھە، مانا ئىسسىق تاماقمۇ كېلىپ قالدى. ئۇلار يەنە بىر قەدەھتىن كۆتىرىشتى.

بۇ چاغدا جاسۇر ئالدىغا قويۇلغان تەخسىدىكى تامغىنى يەپ بولاي دەپ قالغان ئىدى. ئۇ تامغىنى تېزىراق يەپ بولۇپ، تۇرۇپ كەتمەكچى بولغان ئىدى. بىراق، نېمىشكىدۇ ئۇنىڭ كۆڭلىدە مونۇ كىشىنىڭ پارىڭىغا قارىتا قىزىقىش ھېسىياتى پەيدا بولدى. ئۇلار قانداقتۇ بىر باشلىنىش ئالدىدا تۇرغان ئىنقىلاپ توغرىلىق سۆزلىشىۋاتىدۇ. يەنە نېمىلەرنى دەيدىكىن؟

- سېنى بۇ قاراڭغۇ ئاشخانىغا باشلاپ كېلىشتىكى مەخسەت پەقەت بىرلا، - دېدى ئوفىسېر سۆھبەتدىشىنىڭ كۆزىگە سىناش نەزەرىدە قاراپ، - ئەشۇ قۇرۇلغان تەشكىلات تەرىپىدىن بىزنىڭ موشۇ تارباغاتاي تەۋەسىگە بىر نەچچە ئادەم ئەۋەتىلگەن ئوخشايدۇ. بۇ توغرىلىق بىزنىڭ قولىمىزدا ئىشەشلىك مەلۇمات بار. شۇ ئەۋەتىلگەن كىشلەر كېلىپ، خەلق ئىچىدىن ياش، قەيسەر يىگىتلەرنى بولغۇسى ئىنقىلاپقا جەلىپ قىلىش ئۈچۈن تەشۋىقات - تەرغىبات ئىشلىرىنى ئېلىپ بارماقچى. شۇ كىشلەرنىڭ بىرسى تاغ باغرىدىكى تېرەكلىك مەلىسىگە كېلىپ، مە لىنىڭ ئەڭ چېتىدىكى تۇراق دېگەن كىشىنىڭ ئۆيىگە چۈشكەن ئوخشايدۇ. بىز سېنى ئاخچا بىلەن تەمنلەيمىز. بىر كىراكەش بىلەن كېلىشىپ چانىسىغا ئولتۇرۇپ شۇ مەلىگە بارغىن. مەن دېگەن كىشىنىڭ ئەشۇ تۇراقنىڭ ئۆيىگە ئىنىق چۈشكەن ياكى چۈشمىگەنلىگىنى بىلىپ كېلىشىڭ كېرەك. يەنە باشقا گەپ سۆزلەرمۇ بار. ئۇلارنى مەن ساڭا يولىغا چىقىش ئالدىدا چۈشەندۈرىمەن. شۇنى بىلىپ قويغىنكى ئۇ يەرگە بارغاندا ھازىرقىدەك ئىچىۋېلىپ ئىشنى بۇزۇپ ژۈرمە يەنە. بۇ ئىشنى ئويدىكىدەك ئورۇنلاپ قايتساڭ يەنە باشقىمۇ تاپشۇرۇقلارنى بېرىمىز. ھەر بىر ۋەزىپىنى ئورۇندىغانلىغىڭ ئۈچۈن بىزدىن جىق - جىق پۇل ئالىسەن!...

ئۇلار بۇتۇلكىدىكى ھاراقنى پاك - پاكىز ئىچىپ بولۇپ، ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ ئاشخانىدىن چىقىپ كېتىشتى.

***

كەچقۇرۇنلىغى ئۆيگە كەلگەن جاسۇر بايا ئاشخانىدا كۆرگەن ۋە ئاڭلىغانلىرىنىڭ ھەممىسىنى دادىسىغا تەپسىلي سۆزلەپ بەردى. ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغان دادىسى باراتچوك خېلە ۋاقىتقىچە خىيالغا چۆكۈپ ئۈنسىز ئولتۇرۇپ قالدى. سەلدىن كېيىن دادىسى:

- بېشىر، بېشىر، - دېدى تامغىنى بىر قىرىۋېلىپ، - ئۇ بېشىر ياش ۋاقتىدىن تارتىپ ئوغرىلىق، بۇلاڭچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىپ كەلگەن نېمە. نەچچە قېتىم تۈرمىدە ئولتۇرۇپ چىققان. بۇلتۇر يەنە تۈرمىگە كىرىپ يوقاپ كەتكەن ئىدى. گومىنداڭچىلار ئۇنى جاسۇس قىلىپ ئىشلىتىش ئۈچۈن قەرەلى توشماستىن بوشىتىپ چىقىرىۋېتىپتۇدە. ئۇ لەنتى ئاقچا ئۈچۈن تۇققان ئانىسىنىمۇ سېتىۋېتىشتىن يانمايدۇ.

دادىسى كۆزلىرىنى بىر چېكىتكە قاراپ ئولتۇرۇپ يەنە نېمىلەرنىدۇ ئويلىدى. ئوغلىغا بىر قاراۋېلىپ لەۋلىرى مەناسىز مىدىرلاپ، قوشۇمىسى تۈرۈلۈپ، خېلە ئولتارغاندىن كېيىن مۇنداق دېدى:

- تېرەكلىك مەلىسىدىكى تۇراپ دېگەن كىشىنىڭ ئۆيىگە ئىنقىلاپچىلار نامىدىن بىر كىشى كەپتۇ دېدىڭمۇ؟ ئۇ تۇراپنىمۇ ياخشى بىلمەن. ئۇ كىشى ئەسلى تۇرپانلىق. 30 - يىللارنىڭ بېشىدا قۇمۇللۇق غوجانىياز ھاجىمنىڭ قوزغىلىڭىغا قاتناشقان. قوزغىلاڭ كېيەش ئەسكەرلىرىنىڭ خىتايلارغا كۆرسەتكەن كەڭ كۆلەملىك ياردىمى بىلەن مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغاندىن كېيىن تۇراپ بالا چاقىسىنى ئېلىپ قېچىپ كېلىپ تاغ باغرىدىكى ئەشۇ مەلىدىن پانا تاپقان. جاسۇس بېشىر تۇراپنىڭ ئۆيىگە بېرىپ، ھەممە ھەقىقەتنى بىلىپ قايتىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا بىزنىڭ پارتىزانلار ئەۋەتكەن ۋەكىلمۇ، ئۆي ئىگىسى تۇراپمۇ گومىنداڭچىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ ھالەك بولىدۇ دېگەن سۆز...

دادىسى گېزىت قەغىزىگە موخوركا سېلىپ يۆگەپ، تۇتاشتۇردى قويۇق ۋە ئاچچىق ئىسنى ئەلەم بىلەن ئىچىگە تارتىپ قايتىدىن پۈدەپ سىرتقا چىقىرىپ ئولتۇرۇپ يەنە ئويغا چۆكتى.

***

ئەتىسى ئەتىگەندە جاسۇر ئادەتتىكىدەك ئاتنى چانىغا قوشتى.

- بۈگۈنمۇ كۈن سوغ بولىدىغان [illegible]، - دېدى دادىسى ئوغلى بىلەن بىللە [illegible] تۇرۇپ، - ئاۋۇ ژۈگلۈق جوگىنى چانىغا [illegible] قوي. مابادا شەھەرنىڭ سىرتىدىكى يىراق [illegible] مەلىلەرنىڭ بىرەسىگە بارىدىغان يولۇۋچى چىقىپ قالغىدەك بولسا، يولدا چاپىنىڭنىڭ ئۈستىدىن كىيىۋالىسەن. سوغدا مۇزلاپ قالمايسەن.

جاسۇر جوگىنى ئۆيدىن ئاچىقىپ چانىغا سالدى ۋە ئۆزى بوجىنى سىلكىپ ئاتنى ھايداپ كوچىغا چىقتى.

- چۇ، جانىۋار.

جاسۇر بازارغا كېلىپ تۆرت كوچىنىڭ دوخمۇشىدا ئاتنى توختاتتى. ئادەتتە بۇ يەردە ئۈچ - تۆرت كىراكەش چانىلىرىنى توختىتىپ قويۇپ خېرىدار كۈتۈپ تۇرۇشاتتى. بۈگۈن نېمىشكىدۇر ئۇلارنىڭ ھېچ قايسى كۆرۈنمەتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ بۈگۈن سەل كېچىكىپ كەلگەنلىگىنى ئەندى بىلدى. ئۇ كەلگىچە موشۇ ئەتراپتىكى كىچىك دۇكانچىلار بىر بىرىدىن كىراكەشلىرنى كۈتۈپ، دۇكانلىرىدا ساتىدىغان نەرسىلەرنى ئەكىلىش ئۈچۈن دۆڭ ساتىدىغان بازارغا كەتكەن گەپ.

جاسۇر ئەتىگەنلىك سوغدا مۇزلاپ قالماسلىق ئۈچۈن چانىدىن چۈشۈپ، ئالقانلىرىنى بىر - بىرىسىگە سۈركەپ، نېرى - بېرى مېڭىپ ژۈرەتتى. تۇيۇقسىز ئۇنىڭ ئارقا تەرىپىدىن:

- ھۆي ئۇكاموي، ھېلىتىنلا مۇزلاپ قالدىڭمۇ نېمە؟ - دېگەن ئاۋاز ئاڭلاندى.

جاسۇر ئاۋاز چىققان تەرەپكە بۇرۇلۇپ قارىدى. قارىدىدە كۆزلىرى چەكچىيىپ، ھاڭقېيىپ تۇرۇپلا قالدى: يا، ئاللا! كىمنى كۆرىۋاتىمەن؟ - دېگەن ئوي كەلدى بالىنىڭ بېشىدا، - بۇ كىشى تۈنۈگۈن ساقچى خادىمى بىلەن ئاشخانىدا ئولتارغان بېشىرغۇ؟».

- خوش، يالغۇز تۇرۇپسەنغۇ؟ باشقا كىرا كەشلەر قېنى؟ - دېدى بېشىر جاسۇرنىڭ بېشىدىن ئايىغىچە تەڭستمەسلىك بىلەن بىر قۇر قاراپ چىقىپ.

- ئۇلار ھەربىرى خېرىدارىنى ئولتارغۇزۇپ چوڭ بازارغا كەتتى، - دېدى جاسۇر ئىشەشلىك سۆزلەپ.

- شۇنداق دېگىن؟ ئۇنداق بولسا سېنىڭ خېرىدارىڭ مانا مەن بولاي.

- نەگە بارىمىز؟

- تاغ باغرىدىكى تېرەكلىك مەلىسىگە بېرىپ قايتىمىز. قانداق، ئىتىڭ چىدامدۇ؟

- يازدا ھارۋۇ، قىشتا چانا سۆرەپ، يىراق يېقىنغا تولا يول مېڭىپ، داغلىنىپ پىشىپ كەتكەن ئاتىبۇ، - دەپ جاسۇر سېمىز ئاتنىڭ يۇتىسىدىن ئالقىنى بىلەن سىلاپ قويدى، - ژۈكىڭىز بارمۇ؟

- ھېچ قانداق ژۈكۈم يوق، - دەپ بېشىر قولىدىكى قېلىن رەختتىن توقۇلغان يول خالتىسىنى كۆرسەتتى، - بار ژۈكۈم مانا موشۇ. مەن ساڭا كىرا ھەققىنى ئادەتتىكىدىن ئارتۇق تۆلەيمەن. ئۇنىڭ ئۈچۈن يولدا بىرلىرى قول كۆتۈرۈپ شۇ تەرەپكە بىللە ئالغاچ كېتەيلى دېسە توختىمايسەن، ئالمايسەن، ئۇختۇڭمۇ؟

- ئۇختۇم.

- قېنى ئەمسە ماڭايلى، - بېشىر ئۇزۇن جوگۇسىغا يۆگىنىپ، چانىغا چىقىپ ئولتاردى.

ئات ئورنىدىن قوزغالدى. ئۇلار شەھەرنىڭ سىرتىغا چىقىپ، تاغ تەرەپكە ئاپىرىدىغان يولغا چۈشتى. چانىنىڭ قوش تاپىنىدىكى ياپلاق قېلىن تۆمۈر ئەينەكتەك پاقراپ، سىپ - سىلىق بولۇپ كەتكەن، مۇزدەك قېتىپ كەتكەن يول ئۈستىدە كىشىنىڭ چىشىغا تەككىدەك غىچىرلىغان ئاۋاز چىقىرىپ سۈركىلىپ ماڭاتتى. جاسۇر بوجىنى بوش قويۇپ، قولىدىكى ئۇزۇن قامچىنى ناگان - ناگاندا ئېگىز كۆتۈرۈپ، باش ئۈستىدىن بىر - ئىككى ئايلاندۇرۇپ:

- ھە، چۇ جانىۋار! - دەپ توۋلاپ قوياتتى.

ئۇنىڭسىزمۇ مۇنداق ئۇزۇن يولغا تولا مېڭىپ ئادەتلىنىپ كەتكەن ئات ئۆزىگە بىرمۇ قامچا ئۇرغۇزماستىن، يە قاتتىق چاپماي، يە ئاستا ماڭماي ئاستا سوققان شامالدەك بىر قېلىپتا ئالغا كېتىپ باراتتى. ئاتنىڭ تۇياقلىرىغا مىقلانغان تاقا ھەر بىر قەدەم باسقاندا يولدىكى قاتقان قارغا كىرت - كىرت كىرىپ ئۇششاق مۇز پارچىلىرىنى كەينىگە چاچرىتىپ چىقىراتتى. بوجا تۇتقان جاسۇر چانىنىڭ ئالدىدا، يولۇۋچى ئۇنىڭ ئارقىسىدا غىڭشىپ ناخشا ئېيتىپ ئولتۇراتتى:

سەن قارىمساڭمۇ خېنىم،
سەتەڭ چوكان ئاشنام بار.

Жутқа шундақ жигитләр керәк

Һәр бир милләт вә хәлиқниң өзигә яриша оғул-қизлири барки, уларниң елигә қилған хизмити түпәйли авам алдида һөрмәт вә абройға сазавәр болиду. Хәлиқ униң әҗири үчүн «Апирин!...» ейтиду. Бу әһвал шу милләт вә хәлиқ олтурақлишип яшайдиған журтлардиму өз әксини тапиду. Шундақ оғуллардин бери Қара-Балта шәһиридә истиқамәт қиливатқан, ата-анилири милләт вә хәлиқ үчүн өз һенини айимайдиған кишилиримиздин бири Тудахун вә Ашәмләрниң иккинчи пәрзәнди Қасимҗан Мамутовдур. У 1972-жили 23-июнь күни туғулған. Қара-Балта шәһәрлик үччинчи оттура мәктивини тамамлап, өзи яхши көргән шоферлуқ кәспи бойичә Қара-Балта шәһәрлик йолувчиларни тошуш мәһкимисигә ишқа кирип, өзиниң хизмәт паалийитини башлиған. Турмуш тәққазаси бойичә Лариса исимлик қизға өйлүнүп һазир үч пәрзәнтниң сөйүмлүк вә қәдирдан атиси, сөйгининиң вападар яри болуп кәлмәктә. Тунҗи қизи Һәлимә 1991-жили Қара-Балта шәһиридә 7-рус оттура мәктивини тамамлап, һазир политехника университетиниң умумий тамақлиниш технологияси кәспи бойичә 3-курсини бу жил пүттәрди. Иккинчи қизи Алийәм 7-рус оттура мәктивидә 10-синипни бу жил тамамлиса, кәнҗи пәрзәнти Инайәт биринчи синипни тамамлиди.

Қасимҗан Мамутов 2003-жилдин башлап Қара-Балта шәһиридә «Иттипақ» шөбиси яшлар бөлүмини башқуруп кәлмәктә. У бу хизмәт җәриянида яшларниң спорт билән шуғуллиниши үчүн Идрис вә Алмазбек қатарлиқ яшлар билән бирлишип, яш футболчиларни жиғип, рәтқә селип, көплигән достлуқ мусабиқиларни өткүзди. Қара-Балтида өткүзүлгән «Яшлар-наркоманиягә қарши» форумиға яшлар билән актив һалда қатнишип, жиғилиштин кейин шәһәр кочилирида намайишлар елип бериш билән яшларниң наркоманиягә қарши ирадисини көрсәтти.

Қара-Балтида һәр қандақ концертлар болуш пәйтидә һәвәскар сәнъәтчиләрниң кам-кутисиз һалда номерларни көрсүтүп, амминиң алқишиға еришишидә алаһидә күч сәрип қилип, ихтисадий ярдәмләрни берип кәлди. Шу түпәйли Қара-Балтидики һәвәскар яшлар Чүй вилайитидә алаһидә диққәткә сазавәр болмақта.

Шу нәрсигә алаһидә рәхмәт ейтишқа әрзийдики, у яшлар билән бирликтә жутниң һәр қандақ паалийәтлиригә қатнишиштин сирт, турмуш қийинчилиғи бар вә һимайигә муһтаж кишиләргә ихтисадий ярдәм берип турди. Шу яшларниң күч чиқириши билән 2010-жили 23-февралда яшанған әрләргә зиярәт берип, көңүл сориди. 2010-2011 – жиллири 8-мартларда аялларға ихтисадий ярдәм қилип, уларниң байримини көңүллүк өткүзүшигә имканийәт һазирлап бериштин сирт, көңүл ечиш кечилирини өткүзүш билән биргә, уларға соғилар тапшурулди. Ош вә Баткен вилайәтлиридә қанчә қетимлиқ су вә қар көчүш апәтлиридә, 7-апрель инқилави, Ош, Джалал-Абаддики вақиәләрдә азап чәккәнләр үчүн хәйрихахлиқ һәрикәтләргә актив қатнишип, яшлар билән бирликтә ихтисадий ярдәм көрсәтти. 7-апрель инқилавидин кейин Қара-Балта шәһириниң бехәтәрлигини сақлаш йүзисидә уюштурулған яшлар күзәт паалийитигә мунасип күч чиқарди. Шу нәрсә алаһидә диққәт қилишқа әрзийдуки, жутниң үстәл вә башқа нәрсилирини сақлаш вә ремонт қилиш мәҗбурийитини өз үстигә елип, өлүм-житим күнләрдә яшлар билән биргә һайдиғучилар һазидарларниң еғирчилиғини йеникләтиш йүзисидин автомобиллирини мусибәт болған аилә дәрвазисиниң алдиға қойишиду.

Қасимҗан қанчә жиллардин буян Бишкәк шәһиридин «Иттипақ» гезитини елип чиқип, тарқитидиған, кишиләргә йәткүзүп бәргән болса, бу жил 29-апрельдики шөбә сайлимидин кейин муавин рәис болуп тайинлинип, гезит елип чиқиш вә тарқитиш ишлирида җавапкәр болди.

Умумән ейтқанда, Қасимҗан Мамутов Қара-Балта җамайити билән «Иттипақ» җәмийитини бағлаш турған көврүклүк вәзиписини өтимәктә.

Әлбәттә, һәр бир жутқа шундақ жигитләр керәк.

Муһәммәтҗан Ясин (Буғда),
Қара-Балта шәһири.

Во время дискуссии на круглом столе

Толерантность народов – основа стабильности в обществе

17 июня в конференц-зале Бизнес Центра г. Бишкек прошел круглый стол на тему: «Межнациональное согласие – путь к единству народа Кыргызстана», организованный политической партией «Замандаш – Современник». Целью данного круглого стола состояла анализ ситуации в нашей Республике в области межнациональных оношений.

Круглый стол, приуроченный к годовщине трагических событий на юге нашей Республики и Внеочередному VII Курултаю Ассамблеи народа Кыргызстана (АНК) приняли участия представители политических партий, организаций, общественных движений, НПО и национальных культурных центров АНК.

От общества уйгуров «Иттипак» участвовали Абдрахим Хапизов, Аматханова Малика и Фархад Ахметов. Модератор данного мероприятия Станислав Елифанцев - сопредседатель политической партии «Замандаш – Современник», член всемирного Совета российских соотечественников ознакомил участников круглого стола с целью и задачами данной акцуии.

С докладами выступили Сапар Асанов, сопредседатель партии «Замандаш – Современник»; Станислав Елифанцев, сопредседатель партии «Замандаш – Современник»; Токтайым Уметалиева, председатель ассоциации НПО и НКО; Нурбек Омуралиев, директор центра методологии наук и социальных исследований; Нурлан Бекитаев, лидер молодежного движения «7-апреля»; Эмильбек Омуркулов, член политсовета политической партии «Замандаш – Современник» и др.

После докладов выступили председатели казахской и русской национальных диаспор Кыргызстана.

От Общества уйгуров «Иттипак» выступил автор этих строк на тему: «Актуальность кадровой политики в многонациональном обществе». В ходе дискуссий участники данного круглого стола – представители политических партий, общественных объединений НОП, национальных диаспор Кыргызстана и эксперты попытались дать свою оценку трагическим событиям прошлого года и перспективам развития дельнейших отношений между народами нашей Республики. В завершении круглого стола его участники приняли обращение к Президенту, Премьер – министру Кыргызской Республики. В обращении участники круглого стола обращают особое внимание руководства страны на то, что в настоящее время Кыргызстан больше чем когда – либо нуждается в определении четкого политического курса в сфере управления межэтническими отношениями. Политика простого реагирования на уже свершившиеся события создает и провоцирует высокие риски и угрозы в этнической сфере.

Мы в свою очередь хотим подчеркнуть, что в многонациональной стране, каковой и является наш Кыргызстан, особенно важны и нужны регулярные проведения таких круглых столов с участием различных политических партий и сил, движений и национальных диаспор Кыргызстана и их освещения в СМИ. На наш взгляд, все это содействовало бы делу стабильности и межэтническому согласию в нашем государстве.

Абдрахим Хапизов,
политогог.

Кәң-Булуң турғунлири

Иссиқ-Ата райониға қарашлиқ Кәң-Булуң йезисида яшап келиватқан һәр хил милләтләр қатарида 1200 җан уйғур яшайду. Бу йезиға уйғурларниң келип орнашқиниға 80 жил толуш алдида туриду. Улар деханчилик, чарвучилиқ, қурулуш вә сода-сетиққа охшаш һәр хил кәсипләрдә ишләп, дөләт ишлириға паал қатнишип, Қирғизстанниң тәрәққиятиға бир кишилик һәссисини қошуп кәлмәктә. 200 ошуқ уйғур пәрзәнтлири билим елип оқуватқан Ләйлиев Осман намидики йезиниң орта мәктивидә Чекиева Раби

Кәң - Булуң җамайити

Қасимовна (мәктәп мудири) Супергинова Гульнара Махмутовна (мәктәп завучи) Мөмүнова Рошангүл Абдукәримовна (математик) вә Хәлидәм Жамалдиновна, Фарида Мажитовналар муәллим болуп ишләйду. Шундақла мәзкур мәктәптә 5 жилдин буян ишләп келиватқан уйғур синипида Абдусалам Ғаппар уйғур тил-әдәбиятидин дәрис берип, сәнъитимиздин концерт көрситип кәлмәктә. Раби Қасимовна, Гульнара Махмутовна вә ақсақаллар кеңишидин Садиқбай Қунахунов акилар йеза айил һөкүмитиниң депутатлиридур. Йеза уйғур җамайитиниң йеңи жигит беши Әйсаев Ярмуһәммәт, Аяллар кеңишиниң рәиси Әйсаева Маһинур вә Әхмәтов Абдрим башлиқ яшлар мәшрәп әһли уйғур синипиға ярдәм берип, «Иттипақ» гезитимизгә муштири топлаш билән җамаәт ишлири, той-төкүн, нәзир-чирақларни ихчәмлик өткүзүшкә дәвәт қилип кәлмәктә.

Йеқинда җамаәт чоңлири билән өткүзүлгән жиғин болуп өтти. Жиғинға «Иттипақ» җәмийитимизни рәиси Хаджиев Артиқ һаҗим башлиқ төрт нәпәр кеңәш әзалири қатнашти. Җамаәт ақсақаллири Қунахунов Садықбай, Өмәров Мәһәммәтҗан, Абдукерим һаҗим, Җамалдин акилар сөзгә чиқишти. Улар йеңи рәисимизни Артиқ һаҗимни тәбрикләп, Кәң-Булуң турғунлири «Иттипақ» җәмийитимиз билән Қирғизстанниң ишлириға паал қатнишип туруши үчүн яшлиримизни дәвәт қилидиғанлиғини изһарлап өтти. Кәлгүсидә «Иттипақ» гезитимизниң йәниму сүпәтлик чиқишини үмүт қилип, йезимизға муштири көпәйтишкә һәрикәт қилишини ейтип өтүшти.

Абдусалам Ғаппар,
Кәң-Булуң йезиси.

Үмүтвар жигит

Мана шундақ яшлиримизниң бирси, биз бүгүн гепини қилмақчи болған Әхмәтов Абдиримдур.

У 1964-жили Қаң-Булуң йезисида туғулуп чоң болған. Орта билимни яхши баһалар билән тамамлиған. Ата – анисиға йөләк болуп, көплигән колхоз ишлириға ишлигән. Йезимиздики тиҗарәтчи жигитлиримизниң бирси. Йезидин чоң йол бойиға ачқан «Үмүт» намлиқ кафесида уйғур таамлири – Ләңмән, манта, мәмпәр, гөшнан вә кавапниң һәр хил түрлирини тәмлик – сүпәтлик етип, Улуқ Ипәк йолида тинмай меңип турған йолувчиларниң разилиғини алмақта. Абдирим 6 балиниң атиси, «Иттипақ» гезитимизниң даимий муштири. У Қаң – Булуң яшлар мәшрипиниң жигит беши. У башқуруп келиватқан мәшрәп әһли оттуз-оғул мәшрәп қаидилириға бәк көңүл қойиду. Кәлгүсидә чоң мәшрәпкә қатнашмақчи. Абдирим йеқинда Қаң-Булуң йезисида йеңи сайланған жигит беши Әйсаев Ярмуһәммәтниң орунбасари болуп сайланди. Абдирим җамаәт иши билән уйғур синиплириға ярдәм берип турушиға мәшрәптики оттуз оғулни дәвәт қилиду. Әвлатлиримизниң өз ана тил йезиқ сәнъитини мукәммәл үгинүш үчүн уйғур синиплириниң даим ишләп турушини вә «Иттипақ» гезитимиз бәтлиридә яшларни қизиқтуруп, өзиниң ким екәнлигини ойғутидиған материалларниң бесилип турушини халайду.

Иссиқ – Ата районийға қарашлиқ Қаң-Булуң йезисида көп жиллардин бери уйғур җамаәтчилиги яшайду. Улар һәр хил милләтләрдин тәркип тапқан йезилиқлар билән коюқ арилишип, достлуқ ришитини үзмәй, һәр хил кәсип саһаларда меһнәт қилип кәлмәктә. Җамаәт ақсақаллири той-төкүн, нәзир – чирақларни ихчам вә исрапсиз өткүзүшкә көпни чақирип, инсаний нәсиһәтлири билән яшлиримизни тоғра йолға башлайду. Чоңлардин ибрәт алған яшлар заманға лайиқ кәсипләрдә ишләп, җамаәт ишлири вә хәлқимизниң көркини көтүрүштә җан пидалиқ билән ярдәм қиливатқанлар йезимизда аз әмәс.

Абдусалам Ғаппар,
Қаң – Булуң йезиси.

11-май күни Бишкәк шәһири, «ТЭЦ» мәһәллисиниң турғуни, анимиз

Һәҗәрбүви айимниң

вапат болуши мунасивити билән мәрһумәниң аилисигә чоңқур қайғуруп тәзийә билдүримиз!

Уруқ туққанлири намидин

Выражаем благодарность всем родным и близким, кто поддержал нас в трудную минуту в связи с безвременным уходом

Худайбердиевой Набиры

Она навсегда останеться в нашей памяти и в наших сердцах!

Семья Абдурауфовых

Бишкәк вә Лебединовка йезисида яшаватқан бир группа аяллар достимиз

Әнсәрова Асиям Аблиз қизиниң

мәзгилсиз вапат болуши мунасивити билән мәрһумәниң аилисигә, уруқ – туққанлириға чоңқур қайғуруп тәзийә билдүримиз.

Қайғу - һәсрәт бизгә шундақ қаттиқ қалдиғу,
Асиям достумизни әҗәл - апәт биздин елип кәттиғу,
Һәҗәп тиришчан җеңиң тинмас мусулман бәндидиң
Хуш күлкәң қулуғимизға ядикар болуп қалдиғу

Достлиридин

Здоровье и долголетие

Чтобы люди жили долго и были здоровы, нужны следующие условия: душевный покой, правильное питание, достаточный сон, физкультура, спорт и чистота окружающей среды. Только тогда все эти условия соблюдены, тогда можно говорить о здоровье и о долголетии.

Ученые всего мира единогласно утверждают, что предупредить болезнь выгодней, чем лечить. Поэтому важно питаться, учитывая натуру человека, пищи, окружающей среды, то есть климат, географические условия и времена года. Это единственно правильный путь.

Еще 2.500 лет тому назад, учитель и основатель современной медицины, великий древнегреческий лекарь и врач Гиппократ (Лукман Хаким) говорил: «Не надо принимать лекарства как пищу, а пищу надо принимать как лекарсто».

В 2010 г. в Китае издана книга о болезнях, которые приобретаются с едой и исчезают с помощью диет. В ней неоднократно подчеркивается, что самый хороший доктор-сам человек, самая лучшая больница – это кухня, лучшие лекарства - это продукты питания.

В конечном счете наше здоровье зависит от того, что мы едим, как мы едим, когда мы едим, сколько мы едим и для чего мы едим.

Пища, которую человек употребляет, должна быть чистой, качественной, красивой, приятной, вкусной, без вредных примесей, правильно приготовленной и т.д. Должны быть сбалансированы в еде белки, жиры, углеводы, витамины и минеральные вещества. Не будут поступать в организм человека эти вещества в достаточном количестве, не будет и здоровье.

Невольно вспоминаю случай, когда на дне рождении друга пировали до глубокой ночи за обильно накрытым столом. Друзья иронично отнеслись к тому, что я воздержался в еде. На утро тяжело было всем гостям. Тогда я написал в своем дневнике «Хорошая пища – врач здоровью, мудрец тот, кто знает в еде меру».

Еще важный аспект в вопросах здорового питания –постановление ВОЗ о 10 вредных питательных веществах. Перечисляю их:

1. *Жареные блюда.*
2. *Соленые продукты.*
3. *Газированные напитки.*
4. *Печеные изделия.*
5. *Копченности.*
6. *Китайские кукси (лапша быстрого приготовления).*
7. *Консервы (мясные и рыбные).*
8. *Сладости.*
9. *Холодные продукты (мороженое, коктейли).*
10. *Жареное мясо на вертеле (одна жареная ножка курицы равносильна по вредности 60 сигаретам).*

Прежде всего в этих продуктах в том или ином количестве содержаться пряности, улучшающие их вкусовые качества и консерванты.

Все это затрудняет работу печени и почек.

Продукты, содержащие много сахара, лучше употреблять как можно меньше, или отказаться вообще.

Теперь еще одно правило питания – продукты выбираются в соответствии со своей натурой и натурой окружающей среды. Продукты питания и мы сами имеем положительные и отрицательные, горячие и холодные натуры. По утверждению ученых, продукты холодной натурой влияют на наш организм охлаждающим, очищающим, жаропонижающим и другими свойствами, улучшает работу поджелудочной железы - селезенки, желудка.

Все трактаты по древнекитайской медицине содержат описание причин болезней: шесть наружного воздействия – холод, жара, ветер, засуха, влага, пожар, семь факторов внутреннего воздействия. Чрезмерная радость, гнев, печаль, тоска, горе, страх, тревога. На основании этого ясно, что для хорошего здоровья, кроме продуктов питания и чистой экологии важно физическое и душевное равновесие.

Люди, постоянно подвергающиеся воздействию стресса, испытывающие страх, в большей степени имеют риск приобрести сахарный диабет, гипертонию, нервоз - ослабевает сопротивляемость организма многим заболеваниям.

По мнению многих ученых медиков, рак возникает от неправильного питания. Нужно быть умеренным в еде. Как сказал Юсуф Хас Хаджиб Баласагуни: «Если хочешь быть здоров, то рот чанаша открывай пореже».

В одном восточном трактате по питанию говориться: нужно есть маш - чечевицу, желтый горох для селезенки. Белый горох для национальной кухни народов Средней Азии используется редко. Одним из признаков здоровья чловека является хороший сон. Если человек спит недостаточно, то становиться раздражительным, ослабенным, неуровновешенным. После умственной и физической нагрузки необходим спокойный и ровный сон, тогда восстанавливаются почти 80% нервных клеток, и человек вновь становиться бодрым, жизнерадостным, веселым.

Еще один важный вопрос о физкультуре и спорте, то есть о движении. Здесь мы вкратце остановимся на самомассаже, самые главные БАТы (биологические активные точки) человеческого тела.

БАТ сердца – находится в центре ладони;

БАТ легких – на лучевой линии предплечья;

БАТ почек – в области почек и на спине;

БАТ печени селезенки, поджелудочной железы на кожной поверхности вокруг пупка;

БАТ желудка – под коленной чашечкой в точке изусанли или царской точкой;

БАТ желчного пузыря на поверхности бедра по середине.

БАТы сердца и легких нужно массировать каждый день утром, а БАТ печени и почек вечером. Остальные БАТы в любое время дня. Когда массируем БАТ сердца, сначала нужно потереть ладони друг об друга 36 или 72 раза. Ладони станут горячими, затем положить их на глаза, легко поглаживая веки, лоб, лицо 2-3 раза. Этот массаж учучшает зрение, предупреждает катаракту, глаукому и омолаживает кожу лица, сглаживает морщины лица.

Несколько слов скажу о биоритмах человеческого организма. Каждый орган имеет свой биоритм в течении суток, человек должен работать и отдыхать согласно этим биоритмам. Так, не рекомендуется принимать пищу после 18 00 часов. ***«Если человек сыт, то он своими зубами себе и роет могилу».*** Это правильно сказано.

Если жить по принципу: «Богатство принадлежит богатым, а душа – богу», тогда человек действительно болен и не способен наслаждаться жизнью. Когда мы загрязняем окружающую среду, то мы загрязняем себе и душу и тело.

В конце хочу сказать о бережном отношении к окружающей среде. Нужно следить не только за чистотой рук, но и дома, двора, продуктов, питьевой воды, воздуха, почвы, одежды.

Подводя итог, скажу, что для того, чтобы жить долго, быть здоровым, человек должен знать, как беречь и ухаживать за внутренними органами. Завтрак и обед должен быть калорийными, богатыми и разнообразными, а ужин – легкий, легкоусвояемый, больше фруктов, зелени, можно орехи, миндаль, фисташки, фундук, кедровые орехи, творог, салаты, сухофрукты.

Будьте здоровы!

Назым Камбари,
врач – атасагун.

Поздравляем!

Салимова Турсунтая Аблезовича!

Уважаемы Турсунтай Аблезович!

От всей души поздравляем Вас с Днем рождения!

Вы как депутат ЖК, как член Центрального совета ООУ «Иттипак» и видный предприниматель нашей Республики, вносите большой вклад для стабильности, единства и экономического процветания нашего государства.

Желаем Вам крепкого здоровья, успехов в вашей деятельносьти, семейного благополучия и счастья.

Центральный Совет Общества уйгуров «Иттипак» КР

*С **«Днем медицинских работников»** наших благородных врачей, медсестер и других работников здравоохранения, стоящих на страже нашего здоровья. Желаем больших трудовых успехов, быть верными завету Гиппократа, а также желаем Вам личного и семейного благополучия!*

Общество уйгуров «Иттипак» КР

***Раимову Надежду Абдраимовну,** адвоката Адвокатуры Свердловского района г. Бишкек с награждением Почетной медалью «За сотрудничество» Министерства юстиции Кыргызской Республики. Желаем ей больших достижений в ее дальнейшей службе, личного и семейного благополучия.*

Общество уйгуров «Иттипак» КР

Абдулаеву Гульбахру с 50-летним юбилеем!

Пусть славный возраст - пятьдесят
Даст новые возможности!
Твори, по свету колеся,
Пусть в Лету канут сложности!

Любящие дети: Акрам, Акпар, Махтуба.
Снохи: Махпира, Зарина и зять Нурлан

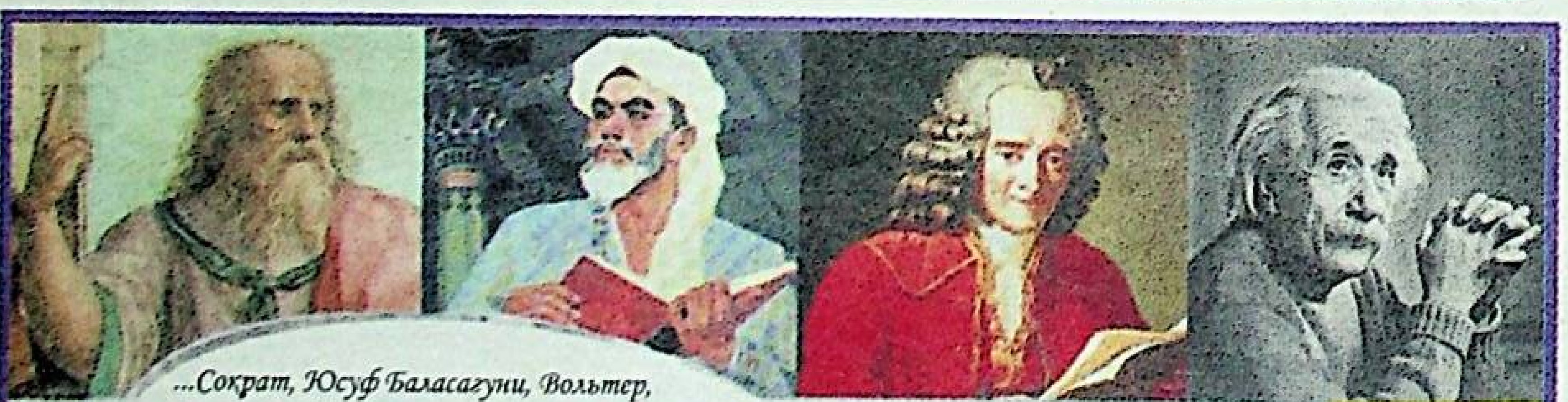

...Сократ, Юсуф Баласагуни, Вольтер, Энштейн, Ньютон, Леонардо Да Винчи ...

Высказывания Великих людей

...Вовенарг, Паскаль, Наполеон, Микеланджело, Достоевский, Лабрюйер, Игнатий Лойола, Шекспир, Лопе де Вега, Тургенев, Дж. Байрон, Монтень, Руссо, Гельвеций, Лессинг, Бальзак, Франсуа Рабле, Али ибн Аби - Талиб ...

Побеждающий других - силен, а побеждающий самого себя - могуществен

Лао - Цзы

Если желаешь, чтобы мир изменился - сам стань этим изменением.

М. Ганди

Тот, кто применяет свою силу, доказывает свою слабость.

Р.Тагор

Добро не лежит на дороге, его случайно не подберешь. Добру человек у человека учится.

Ч. Айтматов

«Тэңри Тағ садалири»

Чуй - 104.1 FM
Талас - 102.0 FM
Джалал - Абад - 104.7 FM
Ош - 100.7 FM
Баткен - 104.2 FM
Нарын - 100.5 FM
Иссык - Куль - 102.4 FM

Время эфира 15ч. 30мин. в воскресенье

Диктор - Нилуфар Хашимова.
Контактный тел.: (0-552) 16-08-[illegible]

Из альбома художника

Камалитдин Тухтахунов **«Ангел цветения»**

В МИРЕ ИНТЕРЕСНЫХ ФАКТОВ

Как быстро росло население Земли?

По некоторым оценкам, за всю историю цивилизации на Земле успело прожить 100 миллиардов человек. Полтора миллиона лет назад на нашей планете (точнее — в Африке) жили около 100 тысяч человек - древнейших обезьяноподобных людей эпохи палеолита. В тысячном году до новой эры Землю населяли уже около 100 миллионов человек (это количество населения современной Мексики). К началу новой эры численность обитателей планеты удвоилась (сегодня примерно столько же живет в одной Индонезии). И дальше человечество двигалось все с той же неспешной скоростью — чуть больше десяти человек в час. За первое тысячелетие новой эры прирост составил опять же 100 миллионов. Во втором тысячелетии темп ускорился, и к середине XVII века на Земле обитали уже 500 миллионов человек (это около половины населения нынешней Индии), а примерно в 1804 году земляне получили свой первый миллиард. В XX веке прирост народонаселения, резко ускорился. В 1927 году человечество достигло численности в 2 миллиарда, в 1960 году — 3 миллиарда. Прошло еще 14 лет, и на Земле уже 4 миллиарда людей. Спустя 13 лет, в 1987 году, — 5 миллиардов. А еще через 12 лет (1999 год) на планету пожаловал 6-миллиардный обитатель! К сожалению, в данном отношении Россия стоит как бы особняком. В течение последних лет смертность в России значительно превышает рождаемость: на каждую тысячу жителей рождается 9 человек, а умирает 16. Минус 0,7 процента прироста в год — это демографическая катастрофа. Если такая тенденция сохранится, то к 2050 году население России будет насчитывать лишь 120 миллионов человек и она перейдет по этому показателю с 7-го на 14-е место в мире (пропустив вперед Нигерию, Бангладеш, Эфиопию, Конго, Мексику, Филиппины и Вьетнам).

Какая империя в истории человечества была самой долгоживущей?

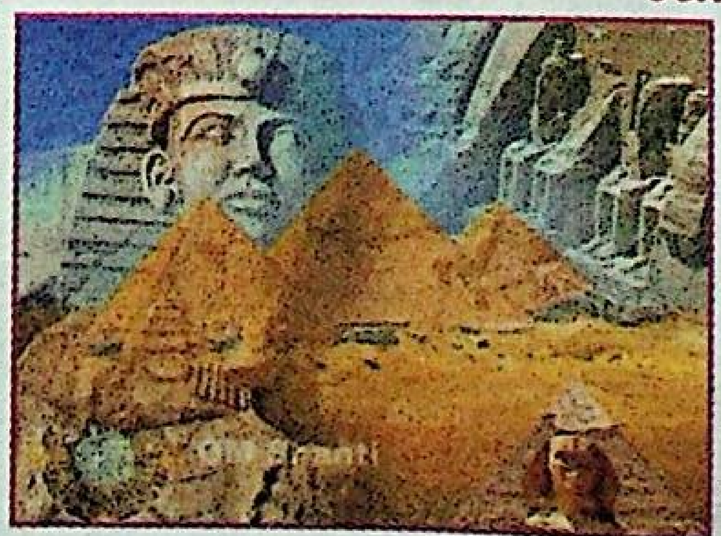

Самой долгоживущей в истории человечества империей был Древний Египет. Эта империя просуществовала три тысячелетия — дольше, чем какая-либо другая. Уже около 3100 года до нашей эры возникло два крупных царства — Нижний Египет (область дельты Нила) и Верхний Египет (долина Нила от дельты до Элефантины). После их объединения (около. 2640 года до нашей эры) образовалось так называемое Древнее царство. История Египта распадается на два периода. Первый — с основания и до 332 года до нашей эры, когда страну завоевал Александр Македонский. И второй период — царствование династии Птолемеев (потомков одного из полководцев Александра Македонского). В 30 году до нашей эры Египет был покорен более молодой и могущественной империей — Римской.